

Kayıtlı Ekonominin Geliştirilmesi Sürecinde Kartlı Ödeme Sistemleri ile Yeni Yöntem ve Teknolojiler

Vergi Konseyi

Türkiye Bankalar Birliği

Nispetiye Caddesi
Akmerkez B3 Blok Kat:13
34340 Etiler-İSTANBUL
Tel : 212-282 09 73
Faks : 212-282 09 46
İnternet sitesi: www.tbb.org.tr

Baskı-Yapım

Paragraf Basım San. A.Ş.
Yüzyıl Mahallesi Matbaacılar Sitesi
1. Cadde No.139 Bağcılar 34560, İstanbul

Kitapta yer alan görüşler eserin sahibine aittir,
Türkiye Bankalar Birliği'nin görüşlerini yansıtmaz.
Bu yayın Türkiye Bankalar Birliği internet
sayfasında yer almaktadır.

ISBN 978-975-8564-86-6 (basılı)
ISBN 978-975-8564-87-3 (elektronik)

Sertifika no: 17188
2010.34.Y.8564.274

İÇİNDEKİLER

I. Giriş	5
II. Ödeme Sistemleri ve Kartlı Ödeme	7
a) Tanım	7
b) Ülkemizdeki Ödeme Sistemleri	8
c) Kartlı Ödeme Sistemleri	9
d) Kartlı Ödeme Sistemlerinin Ekonomiye Katkısı	9
e) Kamu Harcamalarında Kartlı Ödemelerin Kullanımı ile İlgili Yurtdışı Örnekler ve Sağlanan Faydalar	11
f) Kartlı Ödeme Sistemlerinin Ülkemizdeki Durumu	14
i. Kredi Kartları	14
ii. Banka Kartları	16
iii. Kartlı Ödeme Sistemlerinin Ekonomideki Ağırlığı	18
iv. Temel Göstergeler	21
v. Bir Uygulama Örneği Olarak YeniKart	25
g) Kartlı Ödeme Sisteminin İşleyişi	25
i. Genel	25
ii. İşleyiş	26
III. Kartlı Ödeme Sistemlerinden Yararlanma Olanakları	27
a) Genel Olarak	27
b) Kart Kullanımının Teşvik Edilmesi	28
i. Genel	28
ii. Uygulama Örnekleri	28
iii. Kart Kullanımının Teşvikine Yönelik Öneriler	35
c) Kamu Gelirlerinin Tahsilatında Kart Uygulamaları	37
i. Mevcut Durum	37
ii. 6183 Sayılı Kanunun 41 inci Maddesi	38
d) Kurumsal Kredi Kartı Kullanımı	40
e) Toplu Ulaşımında Temassız ve Ön Ödemeli Kartlı Sistemlerin Kullanılması	40
i. Temassız Kredi Kartı Uygulamaları	40

ii.	Toplu Taşımada Mevcut Durum	41
iii.	Uygulama Önerisi	43
iv.	382 Seri No'lu VUK Genel Tebliği	44
IV.	Yeni Teknolojiler ve Mobil Finansal Hizmetler	45
a)	Genel	45
b)	Fatura/Kontör ile Mobil Ödeme	48
c)	Temassız Kartlar	49
d)	Ön Ödemeli Kartlar	50
e)	NFC (Near Field Communication) ile Mobil Ödeme	50
V.	Gayrimenkul Alım-Satımına Yönelik Öneriler	52
VI.	Kartlı Ödeme Sistemleri Ekonomik Katkıları Raporu	53
a)	Kredi Kartı Kullanımı Büyüme Sağlıyor	53
b)	Yeni İş İmkanları Yaratıyor	53
c)	Enflasyonu Düşürüyor	54
d)	Kayıtdışı ile Mücadele	54
e)	Kriz Döneminde Kredi Kartı Kullanımının Etkileri	54
VII.	Sonuç	56
	KAYNAKÇA	61

ŞEKİLLER

Şekil 1: Türkiye'deki Ödeme Sistemleri	7
Şekil 2: Kartlı Ödeme Sisteminin İşleyişi	26
Şekil 3: Güney Kore Ulusal Ekonomisi	

Grafikler

Grafik 1: Kredi Kartı Sayıları	14
Grafik 2: Yıllara Göre Pos Cihazı Sayısı	15
Grafik 3: Yıllara Göre Atm Sayısı	16
Grafik 4: Yıllara Göre Banka Kartı Sayısı	17
Grafik 5: Temel Asya Pasifik Ülkelerine Ait Bazı Veriler	28
Grafik 6: Kore'deki Kredi Kartı Harcamalarının Seyri (1996-2004)	30
Grafik 7: Güney Kore'ye Ait Bazı Veriler	31
Grafik 8: Güney Kore Toplam Vergi Gelirleri ve Kayıtdışı Ekonomisinin Gsyih'ya Oranı	32
Grafik 9: Mobil Para Transferi İşlemlerinin Stratejik Önemi	45
Grafik 10: Dünyada Mobil Telefonların Seyri	46
Grafik 11: Dünyada Mobil Cüzdan Sayısının Seyri	46
Grafik 12: Mobil Finans Servisleri İşlem Hacimleri	47

TABLolar

Tablo 1: Banka Ve Kredi Kartı İle Gerçekleştirilen İşlemlerin Ekonomi İçerisindeki Ağırlığı	19
Tablo 2: Temel Göstergeleri	21,22,23
Tablo 3: Güney Kore Hükümetinin Kredi Kartı Sektörü İle İlgili Temel Politikaları	29
Tablo 4: Gelir İdaresi Başkanlığı Sanal Pos Mtv Tahsilatları	37
Tablo 5: 2010 Dönemi Basit Usulde Ticari Kazanç (Yolcu Taşımacılığı-TI)	41
Tablo 6: 2010 Dönemi Gelir Vergisi (Yolcu Taşımacılığı-TI)	41

1. GİRİŞ

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmelerin, gerek kamu gerekse özel sektöre ait iş süreçlerini ciddi ölçüde değiştirdiği ve verimlilik artışı ekseninde yaşanan bu gelişmelerin gündelik hayatımızı giderek daha fazla etkilediği tartışılmaz bir gerçektir.

Kullanım derecesi arttıkça, yapısal bazı değişiklik ve iyileştirmeleri de beraberinde getiren bilgi ve iletişim teknolojilerinin yoğun kullanım imkanı bulduğu alanlardan bir tanesi de şüphesiz finans ve bankacılık sektörüdür. Bankacılık sektörünün konusunu teşkil eden ve ekonomik hayatın içinde giderek daha büyük hacimlere ulaşan **para** kavramı, teknolojik gelişmeler neticesinde yeni bir şekle dönüşmüş ve yerini **elektronik ortamda kaydi para aktarımına** bırakmıştır. Bu çerçevede oluşan ödeme sistemleri ise ekonomik işleyişin vazgeçilmez yapı taşları haline gelmiş ve uluslararası düzeyde entegrasyon konusunda ciddi mesafeler almıştır.

Yapılan bazı teorik çalışmalar sonucunda, büyüme ve istihdam düzeyi gibi temel ekonomik göstergelere olumlu katkısı olduğu bilinen ödeme sistemlerinin etkin işleyişi, sağlıklı bir ekonomik yapı içinde tartışılmaz bir zorunluluktur. Bu bağlamda, gerek ekonomik döngüde yapısal bir iyileşme sağlanması gerekse ülkemizin önemli sorunları arasında yer alan kayıt dışı ekonominin olabildiğince daraltılması amacı ile ödeme sistemlerinden mümkün olan en üst düzeyde yararlanma gerekliliği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Bu noktadan hareketle, Vergi Konseyinin üzerinde çalıştığı “**Kayıtlı Ekonomiye Geliştirme Strateji Belgesi**” çerçevesinde, kayıtlı ekonominin geliştirilmesi amacı ile kartlı ödeme sistemleri ile yeni yöntem ve teknolojilerden yararlanma imkanlarını tespit etmek amacı ile bir Çalışma Grubu oluşturulmuştur.

Raporun Sonuç bölümünde yer alan üyelerden oluşan Çalışma Grubu tarafından hazırlanmış olan bu raporda; kayıtlı ekonomiyi geliştirme süreci içerisinde kartlı ödeme sistemleri ile yeni yöntem ve teknolojilerin kullanım imkanları değerlendirilmekte ve atılması gereken bazı adımlar ortaya koyulmaktadır.

Çalışma Grubunun oluşturulması ve çalışmalarını planlaması konusunda yardımlarını esirgemeyen başta Vergi Konseyi Başkanı **Sayın Mustafa UYSAL** ve Vergi Konseyi Genel Sekreteri **Sayın Serdar KOYUTÜRK** olmak üzere tüm Vergi Konseyi üyelerine teşekkürlerimizi sunar, çalışmanın ülkemizin önemli sorunları arasında yer alan kayıt dışı ekonominin engellenmesi ve paralelinde kayıtlı ekonominin geliştirilmesi sürecine ufak da olsa katkıda bulunmasını dileriz.

II. ÖDEME SİSTEMLERİ VE KARTLI ÖDEME

a) Tanım

Ekonomik hayatın temel bileşenlerinden birisi olan ödeme sistemleri, ekonomik birimler arasında mal ve hizmetlerin değişimini kolaylaştıran araçları, kurumsal ve örgütsel çatıyı, işletim süreçlerini ve haberleşme ağını kapsamaktadır¹.

Daha genel bir tanım yapmak gerekirse ödeme sistemleri, katılımcılar arasında değer değişimini sağlayan her türlü teknoloji olarak da ifade edilebilir.

Tanımı veya kapsamı ne olursa olsun ödeme sistemlerinde değer değişimi amacı ile kullanılan araçlar başta nakit olmak üzere, çek, elektronik fon transferi, kredi kartları, banka kartları, ön ödemeli kartlar gibi oldukça geniş bir yelpazede ifade edilmekte ve söz konusu araçlar özellikle teknolojik gelişmeler paralelinde çeşitlilik kazanmaktadır.

Ödeme sistemlerinin temel amaçları ise;

- Bankalar arası fon aktarımlarında etkinlik sağlanması,
- Ödeme riskinin en aza indirgenmesi,
- Fon yönetiminde kolaylık sağlanması ve
- Bankacılık sistemine yeni hizmetler sunma fırsatı verilmesi

şeklinde sayılabilir.²

Ödemelerin, ödeme kaynağından hedefine sorunsuz bir şekilde ulaşması gerekliliğini en iyi şekilde gerçekleştirmek üzere oluşturu-

¹ <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/osi/11Tr.htm>

² <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/osi/11Tr.htm>

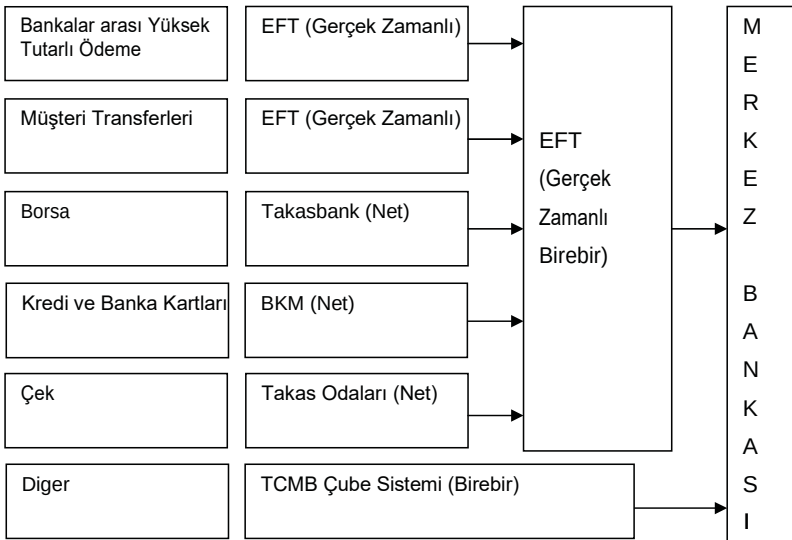
lan ödeme sistemleri, özellikle son dönemlerde yaşanan teknolojik gelişmeler paralelinde gündelik hayatımızın vazgeçilmezleri arasında yer almakta; yeni açılımlar ve yeni nesil teknolojiler ile oluşan ihtiyaçları daha etkin karşılama imkanına sahip olmaktadır.

b) Ülkemizdeki Ödeme Sistemleri

Genel hatları ile bakıldığında, ülkemizde bulunan ödeme sistemleri aşağıdaki şekildedir:

- Elektronik Fon Transfer (EFT) Sistemi
- Elektronik Menkul Kıymet Transferi (EMKT) Sistemi
- TC Merkez Bankası şube sistemi
- Bankalar arası Takas Odaları Merkezi (BTOM)
- Kartlı Ödeme Sistemi - Bankalar arası Kart Merkezi (BKM)
- İMKB Takasbank A.Ş.

Şekil 1: Türkiye'deki Ödeme Sistemleri Ödeme Türü Aktarım Mekanizması Mutabakat

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, ülkemizde bulunan tüm ödeme sistemlerinde mutabakat ajansı olarak görev yapmakta ve sistemlere ait mutabakat işlemleri Merkez Bankasındaki hesaplar kullanılarak gerçekleştirilmektedir.

c) Kartlı Ödeme Sistemleri

Ülkemiz uygulamasında genellikle kredi kartı ödemeleri ile özdeşleşen ancak kredi kartı dışında özellikle banka kartları ve ön ödemeli kartlar ile değişik kullanım imkanları sunan kartlı ödeme sistemleri, hızlı bir gelişme göstererek nakit ve çekle yapılan ödemelerin yerini almaya başlamıştır.

Kartlı ödeme sistemleri adı ile ifade edilen kapsama dahil edilebilecek kartlar aşağıda yer alan dört temel gruba ayrılmaktadır.

- **Banka Kartı (Debit Card):** Kart sahibinin mevduat hesabına bağlı olarak işlev gören kartlardır.
- **Ön Ödemeli Kartlar (Prepaid Card):** Banka kartından farklı olarak herhangi bir hesaba bağlı olma zorunluluğu olmaksızın önceden yükleme yapılarak kullanılabilen kart türüdür.
- **Harcama Kartı (Charge Card):** Kredi kartından farklı olarak herhangi bir kredilendirme yapılmaksızın son ödeme tarihinde tüm borcun ödenmesi gereken kartlardır.
- **Kredi Kartı (Credit Card):** Belli limitler dahilinde kart sahibi-ne, mal ve hizmet alımı veya nakit çekme imkanını sağlayan kart türüdür.

d) Kartlı Ödeme Sistemlerinin Ekonomiye Katkısı

Dünyanın önde gelen ekonomik tahmin ve danışma şirketlerinden Global Insight'in 2003 yılında gerçekleştirmiş olduğu araştırma³

³ Verimli Döngü: Elektronik Ödemeler ve Ekonomik Büyüme 2003, Visa & Global Insight.

sonucunda, kartlı ödeme sistemlerinin ekonomik büyümeye ve gelişmeye olumlu katkıları olduğu yönünde sonuçlara ulaşılmıştır.

İfade edilen çalışma kapsamında ulaşılan çarpıcı sonuçlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

- 50 ülkede yapılan araştırma sonuçlarına göre, **bir ülkede kartlı ödeme sistemleri payının sadece % 10 oranında artış göstermesi, kişi başı tüketim harcamalarında %0,5 oranında bir artışa denk gelmektedir.**
- Amerika Birleşik Devletleri'nde elektronik ödemelerdeki büyüme, **son 20 yılda fiili tüketim harcamalarına 6,5 trilyon ABD Doları eklemiştir. İfade edilen bu rakam, hesaplara göre 1,3 milyon yeni iş olanağı anlamına gelmektedir.**
- Elektronik ödeme sistemleri, yüksek hıza sahip olmaları, ihtilafları azaltmaları ve maliyet avantajına sahip olmaları nedeni ile kağıt bazlı ödeme sistemlerine nazaran ciddi bir tasarruf avantajı sağlamaktadır. **Yapılan hesaplamaya göre en büyük beş Avrupa ülkesi (Fransa, Almanya, İtalya, İspanya ve İngiltere) için elektronik ödeme sistemi kullanımı dolayısı ile edinilen yıllık tasarruf 58 milyar dolardır. Sadece İngiltere için bu rakam 10 milyar dolar düzeyindedir.**

Yukarıda ifade edilenler dışında kartlı ödeme sistemlerinin ekonomiye katkıları aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

- Dolaşımdaki kaydi para artışına paralel olarak kayıt dışı ekonominin daralması,
- Vergi tahsilatları sırasında kart kabulü sonucunda vergi gelirlerinde artış,
- Finansal altyapının oluşmasında asli rol oynama,⁴

⁴ Hindistan'da gerçekleştirilen kart (debit card) uygulamaları sayesinde bir yılda 8 milyon kişi mali sistem içerisine çekilmiş, neticede ise yastık altı olarak ifade edilen tasarrufların bankacılık sistemine kanalize edilmesi mümkün olmuştur. Haziran 2006 itibari ile 8 milyon kişi için bir yılda 29 milyar dolarlık işlem hacmine ulaşılmıştır.

- Turizmi teşvik,⁵
- Ülke ekonomisinin küresel ekonomiye entegrasyonunda en önemli araç,
- Ekonomik büyüme için yenilikler sağlaması.

Ülkemize özgü olmak üzere Bankalararası Kart Merkezi tarafından hazırlatılmış olan bir rapor⁶ çalışması da; kredi kartı kullanımının kayıt dışı işlemlerin kapsamını azaltmaya yardımcı olacağını göstermektedir.

Ayrıca Dünya Bankasının tahminlerine göre düşük gelirli uluslarda GSMH'nın % 40'ı, yüksek gelirli uluslarda ise % 17'si kayıt dışı ekonomiden gelmektedir. Ülkemize bakıldığında ise kayıt dışı ekonominin boyutu ile ilgili olarak yorumculara göre %35-50 aralığında değişik oranlar telaffuz edilmektedir. Şüphesiz bu durum ekonomik işleyişe ilişkin olarak birçok yapısal soruna kaynaklık etmenin yanı sıra yabancı yatırımın ülkeye girişi önündeki önemli engellerden birisi olmaktadır. McKinsey Global Institute tarafından yapılan bir çalışmada, kayıt dışı ekonominin kapsamının küçülmesi durumunda büyümenin önündeki engellerin kalkacağı ve ekonomik kazanç sağlanacağı ifade edilmektedir.

e) Kamu Harcamalarında Kartlı Ödemelerin Kullanımı ile İlgili Yurtdışı Örnekler ve Sağlanan Faydalar

Kartlı ödemelerin kamu harcamalarında kullanımı kamu maliyesinde mali disiplinin yanında ekonomide gerek verimlilik, gerek büyüme, gerekse de kayıt dışı ile mücadele adına pek çok fayda sağlamaktadır. Bu faydaları kısaca özetlemek gerekirse:

⁵ Dünya'da günde 2 milyar dolar harcamanın yapıldığı turizm sektörü için kart uygulamaları önem taşımaktadır.

⁶ Elektronik Ödemeler, Finansal Piyasalar ve Büyüme, Sumru G.Altuğ & Kemal Saatçioğlu.

i. Kartlı ödemeler kamu maliyetlerini azaltır.

Devlet pek çok ülkede ürün ve hizmetlerin en büyük müşterisi konumundadır. Kartlı ödemelerin kamu harcamalarında kullanımı ile daha etkin idari işleyiş, daha çok verimlilik, daha şeffaf bir işleyiş, tedarik süreçlerinin ve nakit akışının daha iyi kontrolü sağlanmaktadır. İngiltere’de 1997 yılında benimsenen ve kamu satın almalarında kullanılan Devlet Satın Alma Kartı (Government Procurement Card veya kısaca GPC) kullanımı sonucu basitleşen süreçler, azalan elle takip ve yine azalan kırtasiye yükü ile işlem başına 53 dolar tutarında tasarruf sağlandığı gözlenmiştir⁷. 8 yıllık bir süreçte Devlet Satın Alma Kartlarının kullanımı sonucu toplamda 620 milyon dolar tutarında tasarruf elde edilmiştir⁸.

ii. Kartlı ödemeler, fonların ekonomiye kazandırılmasını sağlar.

Kartlı ödemelerin yaygınlaşması, kart sahiplerinin bankalarda mevduat hesabı bulundurmalarını gerektirir. Yapılan araştırmalara göre, bankalara yatırılan her bir doların, ekonomiye çarpan etkisiyle 10 ila 15 dolarlık kredi şeklinde kazandırıldığını ortaya koymaktadır⁹. Ne kadar çok kişi bankalar ile tanışırsa, o kadar çok açılacak hesaplar yoluyla ekonomilerde daha etkin nakit akışı ve fon dağılımı sağlanmaktadır.

iii. Kartlı ödemeler kamu çalışanlarına yönelik ödemelerde etkin bir platformdur.

Pek çok ülkede kamu harcamalarının yüksek bir oranının, kamu çalışanlarına yapılan ödemelerden oluştuğu saptanmıştır. Kamu harcamalarının %50’sine ulaşabilen bu ödemelerle kamu çalışanlarının maaşları, yan ödemeleri, ikramiyeleri, harcırah

⁷ Birleşik Krallık Ulusal Denetim Kurumu (UK National Audit Office) verileri.

⁸ Visa. Government Procurement Card annual Report 2005: Achieving Efficiency in the UK Public Sector.

⁹ Visa ve Global Insight. The Virtuous Cycle: Electronic Payments and Economic Growth. Haziran 2003.

ve diğer masrafları ile sosyal yardımları karşılanmaktadır. Bu harcamaların nakit yerine ödeme kartlarıyla gerçekleştirilmesi, önemli ölçüde verimlilik, takip kolaylığı ve hata oranlarında azalma sağlamaktadır.

iv. Kartlı ödemelerin sosyal yardımlarda kullanılması önemli tasarruflar sağlamaktadır.

Kamu harcamalarının önemli unsurlarından birisi de sosyal yardımlardır. Örneğin, Moskova Metro İşletmeleri ihtiyaç sahiplerine 60 kamu idaresi adına, ulaşım, sağlık, sosyal sigorta hizmetlerinde ülke genelinde toplam 45 bin satış noktasında geçerli toplam 350 farklı sosyal yardım desteği sunmaktadır. Bu desteğin ödeme kartları üzerinden ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması ile destek sunumunda etkin kontrol sağlanabilmiş, bu yolla 30 milyon dolar tutarında tasarruf elde edilmiştir¹⁰.

v. Kartlı ödemeler KOBİ'lerin gelişimine destek olur.

Pek çok ülkede KOBİ'lerin toplam şirket sayısına oranı %95'ine varabilmekte ve özel sektör istihdamının yarısından fazlasını temsil edebilmektedir. KOBİ'lerin birçoğu nakit akışlarını takip etmek, maliyetleri üzerinde hakimiyet kurmak ve finansmana erişmek için desteğe ihtiyaç duymaktadır. Kartlı ödeme sistemleri bu işletmelerin iç süreçlerini daha iyi kontrol altında tutmalarına ve zamanla oluşan kredi geçmişiyle gitgide daha büyük kredi fonlarına erişimlerine destek olmaktadır.

vi. Kartlı ödemelerle yenilikçilik ekonomik büyümeyi destekler.

Kartlı ödemeler ile ekonomiye giren yeniliklerden bazıları ön ödemeli kartlar, temassız ödemeler ve mobil ödemelerdir. Teknolojinin en güncel halinin ödeme sistemlerinde kullanımı ekonomide daha çok tasarrufu sağlarken, farklı alanlarda yeni yatırımları çeker ve dolayısıyla ülkelerin ekonomik büyümelerinin desteklenmesine katkı sağlar.

¹⁰ Visa verileri.

vii. Kartlı ödemeler turizm yoluyla ekonomilere döviz girdisi sağlar.

Uluslararası standartlarla işleyen kartlı ödeme sistemleri, kart sahiplerinin dünyanın neresinde olursa olsun, kartıyla kolaylıkla ürün ve hizmet satın almasını sağlamaktadır. Bunun sonucunda ülkelerin turizm yoluyla döviz girdileri, turizm alanındaki istihdamı artmakta ve ülkeler küresel ekonominin bir parçası haline gelmektedir. Günlük turist harcamalarının 2 milyar doları aştığı düşünülürse, kartlı ödeme sistemlerinin önemi daha iyi anlaşılacaktır. Turizm gelirleri dünya genelinde toplam ihracatın %6'sına karşılık gelmektedir ve döviz bazlı gelirler ile istihdam yaratmada en hızlı gelişen sektördür¹¹.

f) Kartlı Ödeme Sistemlerinin Ülkemizdeki Durumu

Ödemelerde nakit para kullanımına ilişkin kesin rakamlar bilinmemekle birlikte, ülkemizde elektronik ve kartlı ödeme sistemlerinin giderek yaygınlaştığı bilinen bir gerçektir. Aşağıda bu gelişimin özellikle kredi kartı ve banka kartı açısından yol aldığı mesafe genel hatları ile değerlendirilecektir.

i. Kredi Kartları

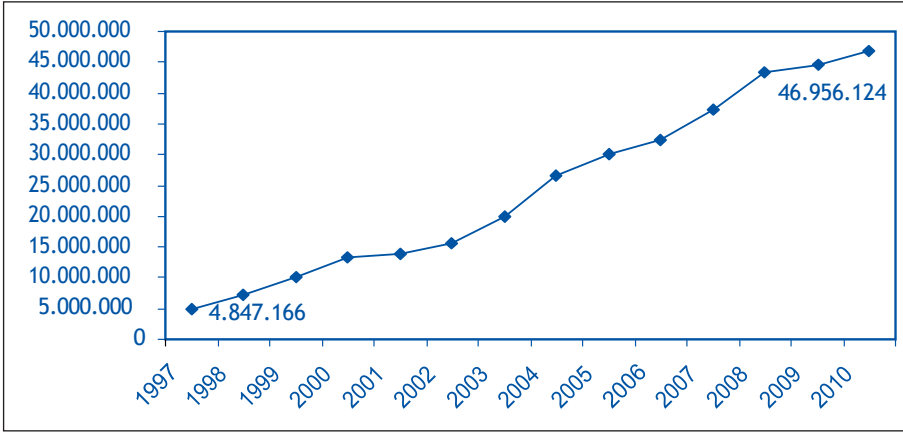
Tanım olarak kredi kartları, belli limitler dahilinde herhangi bir nakit kullanmaksızın mal ve hizmet alımına veya nakit çekimine imkan sağlayan ödeme araçlarıdır. Kullanıcılara para taşıma zorunluluğunu ortadan kaldırması, üye işyerlerine cirolarını artırabilme olanağı sağlaması gibi özellikleri nedeni ile kullanımı artan kredi kartları, alıcı ve satıcılar arasındaki mal ve hizmet ilişkilerinde, geçerli, güvenilir, hızlı ve etkin bir ödeme aracına duyulan gereksinimlerden doğmuştur¹².

¹¹ Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (United Nations World Tourism Organisation) istatistikleri. Temmuz 2004.

¹² Ödeme Sistemlerindeki Gelişmeler ve Ödeme Sistemlerinin Finansal Sistem İstikrarı Üzerindeki Etkileri, 2005, KIRDABAN, M. İbrahim, syf 12.

1970'li yıllarda kullanıma başlanan kredi kartları, gördüğü ilgi nedeni ile özellikle 1980'li yıllardan itibaren bankacılık kesiminin de gündemine girmiş ve çok hızlı bir gelişme göstermiştir. Kredi kartı sayısına ilişkin olarak aşağıda yer alan grafik bu gelişimi net bir şekilde göstermektedir. 1997 yılında **4.847.166** adet olan kredi kartı sayısı 2010 yılında **46.956.124** adede ulaşmıştır.

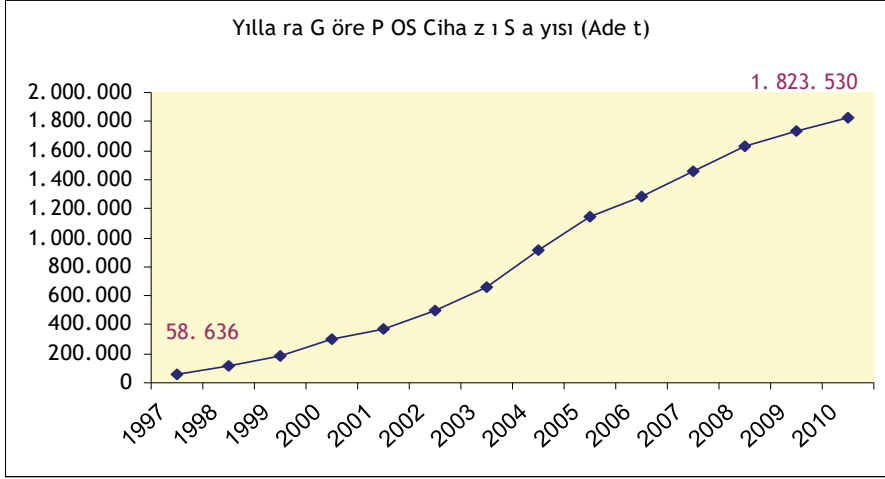
Grafik 1: Kredi Kartı Sayıları

Kaynak: BKM

1997-2010 döneminde kredi kartı sayısında görülen yüksek artış hızının yanı sıra, kredi kartı kullanımının yaygınlaşmasına ilişkin bir diğer önemli gösterge de Satış Noktası Terminallerindeki (POS) artıştır. Aşağıda yer alan grafikte görüleceği üzere, 1997 yılında **58.636** adet olan POS sayısı, **30,1** kat artarak 2010 yılı sonunda **1.823.530** adede ulaşmıştır. Ele alınan dönemde POS sayısının artış hızı, kredi kartı sayısının artış hızından çok daha fazladır¹³.

¹³ POS cihazı artışının altında yatan önemli nedenler, kart kabulü yapan üye işyeri sayısındaki artışlar, üye işyerlerinin farklı bankalara ait kartlara sahip müşterilerin kendi bankaların POS cihazının kullanılması talebini karşılama isteğidir.

Grafik 2: Yıllara Göre Pos Cihazı Sayısı

Kaynak: BKM

ii. Banka Kartları

Ülkemizdeki **kartlı** ödeme sistemlerinin diğer önemli bir aracı da Banka Kartlarıdır (Debit Card). Kredi kartından farklı olarak banka kartının en önemli özelliği, kart sahibinin mevduat hesabına bağlı olarak işlev görmesidir. Banka kartında kart hamili, şifre aracılığı ile hesabına ulaşabilmekte, **Otomatik Vezne Makineleri (ATM) ve POS cihazlarından** mal ve hizmet alma, para çekme ve sunulan diğer bankacılık hizmetlerini yerine getirme imkanına sahip olmaktadır.

Türkiye’de banka kartı kullanımı konusunda bilgi eksikliği nedeni ile kart kullanıcıları, banka kartlarını sadece ATM’lerden¹⁴ nakit çekmede kullanılan bir araç olarak görmüş ve bu kartları alışverişlerde çok az kullanmışlardır. Bu düşünce nedeniyle banka kartı ATM kartı olarak da nitelendirilmektedir.¹⁵

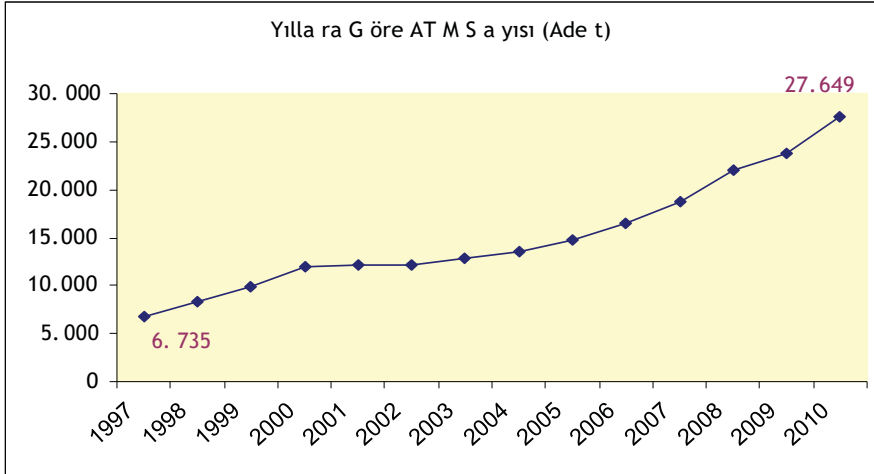
¹⁴ ATM’lerin bankalar tarafından kullanımı ise, özellikle küçük tasarruf sahiplerinin banka şubelerine gitmeden işlemlerini yapabilme imkanlarına kavuşturulması, bu sayede de yüksek mevduat sahibi banka müşterilerine daha iyi hizmet verebilme ayrıca şube ve personel maliyetlerinden tasarruf etme gibi nedenlere dayanmaktadır.

¹⁵ A.G.E., KİRDABAN, M. İbrahim, syf 17.

İfade edilen alışkanlığı değiştirmek ve alışverişlerde nakit yerine banka kartı kullanımını yaygınlaştırmak amacı ile Bankalararası Kart Merkezi tarafından bir bilinçlendirme kampanyası yürütülmektedir. 2004 yılında başlayan ve dört ay süren ilk kampanya sonucunda, alışverişlerde banka kartı kullanım oranında **%57'lik** bir artışın sağlandığı ifade edilmektedir.¹⁶ İfade edilen kampanyalara halen devam edilmektedir.

Aşağıdaki grafikte yer alan ATM sayılarındaki gelişim de, genelde nakit para çekilmesi saiki ile kullanılan banka kartı yapısının yaygınlığını göstermektedir.

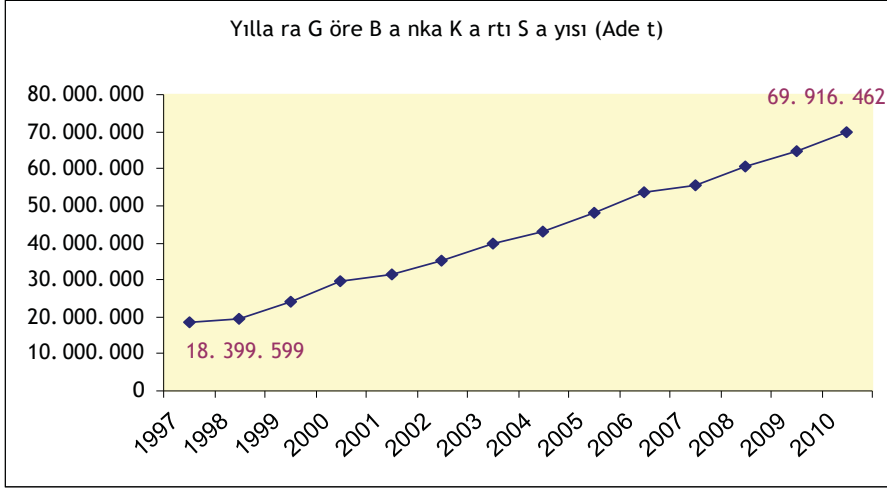
Grafik 3: Yıllara Göre ATM Sayısı

Kaynak: BKM

ATM sayılarının yanı sıra banka kartı sayıları incelendiğinde, özellikle nakit taşıma külfetinden ve riskinden kurtulma, gerek kamu gerekse özel sektörde maaş ve ücretlerin çalışanların banka kartı ile birlikte kullandığı vadesiz hesaplarına yatırılması, günün her saati nakit çekebilmenin yanı sıra bankacılık işlemleri yapılabilmesi ve alışverişlerde kullanılabilmesi gibi nedenlerle banka kartı sayısının yıllar itibari ile arttığı görülmektedir.

¹⁶ (Bankalararası Kart Merkezi 10 Nisan 2008 tarihli Basın Bülteni), <http://www.bkm.com.tr>.

Grafik 4: Yıllara Göre Banka Kartı Sayısı

Kaynak: BKM

iii. Kartlı Ödeme Sistemlerinin Ekonomideki Ağırlığı

Ekonomide kayıtlılığı teşvik edici bir araç olarak değerlendirilen kartlı ödeme sistemlerinin iki önemli bileşeni olan kredi kartı ve banka kartı ile ilgili yapılan açıklamalara ilave olarak, söz konusu kartlar aracılığı ile gerçekleştirilen işlemlerin özel tüketim harcamaları ve gayri safi yurt içi hasıla içerisindeki payının da dikkate alınması gereği vardır.

Konu ile ilgili olarak aşağıda yer alan tablodan da görüleceği üzere, 2001 yılında kredi kartı ile gerçekleştirilen harcamaların özel kesim nihai tüketim harcamalarına oranı **%10'un** altında iken 2010 yılının ilk altı ayında özel kesim nihai tüketim harcamalarının **%27'si** kredi kartı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Söz konusu oranlar banka kartı ile yapılan alışveriş için sırasıyla **%0,0** ve **%1,0**; banka kartı ile nakit çekilişleri için **%12,7** ve **%26,9**'dur.

Yukarıda yer alan oranlar ile ifade edilen artış trendi, gerek kredi kartı gerekse banka kartına duyulan güvenin bir sonucu olarak kartlı ödeme sistemlerinin ülkemizde hızla yaygınlaştığını göstermektedir.

Tablo 1: Banka ve Kredi Kartı İle Gerçekleştirilen İşlemlerin Ekonomi İçerisindeki Ağırlığı

Tutar (Milyon TL)	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Kredi kartı ile alışveriş cirosu (*)	12.679	22.608	36.065	59.035	78.042	99.082	128.787	166.725	184.433	215.375
Banka kartı ile alışveriş(**)	56	223	343	628	1.139	1.902	2.855	4.090	5.671	8.740
Banka kartı ile nakit çekme(**)	20.932	32.714	47.284	68.602	89.178	108.794	128.335	151.548	182.201	211.482
Özel nihai tüketim harcamaları(***)	164.299	238.399	324.016	398.559	465.402	534.839	601.238	663.944	683.298	816.798
GSYİH (****)	240.224	350.476	454.781	559.033	648.932	758.391	843.178	950.534	953.974	1.099.000
Oranlar (%)										
Kredi kartı ile alışveriş/Özel nih.tük.	7,7%	9,5%	11,1%	14,8%	16,8%	18,5%	21,4%	25,1%	27,0%	26,4%
Banka kartı ile alışveriş/ Özel nih.tük.	0,0%	0,1%	0,1%	0,2%	0,2%	0,4%	0,5%	0,6%	0,8%	1,1%
Banka kartı ile nakit çekme/Özel nih. түк.	12,7%	13,7%	14,6%	17,2%	19,2%	20,3%	21,3%	22,8%	26,7%	25,9%
Kredi kartı ile alışveriş/GSYİH	5,3%	6,5%	7,9%	10,6%	12,0%	13,1%	15,3%	17,5%	19,3%	19,6%
Banka kartı ile alışveriş/GSYİH	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	0,2%	0,3%	0,3%	0,4%	0,6%	0,8%
Banka kartı ile nakit çekme/GSYİH	8,7%	9,3%	10,4%	12,3%	13,7%	14,3%	15,2%	15,9%	19,1%	19,2%

(*) Visa/Master kart ve diğer kredi kartlarının yurt içi kullanım cirosunu göstermekte olup, turistlerin kullanımı da dâhildir.

(**) Yerli ve yabancı kartların yurt içi kullanımınıdır.

(***) Cari fiyatlarla 1998 bazlı seridir. (2010 Yılı GSYİH değeri Orta Vadeli Programda açıklanan değerlerdir)

(****) Cari fiyatlarla 1998 bazlı seridir. (2010 Yılı GSYİH değeri Orta Vadeli Programda açıklanan değerlerdir)

Kaynak: TÜİK, Bankalararası Kart Merkezi (BKM)

iv. Temel Göstergeler

Ülkemizde kartlı ödeme sistemlerine ilişkin temel göstergeler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 2: Temel Göstergeleri

Kredi Kartı Sayıları	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Visa	7.829.906	7.947.302	9.572.460	13.202.147	15.989.986	17.800.385	20.878.744	24.332.198	25.201.351	27.378.115
MasterCard	6.102.024	7.718.049	10.255.667	13.450.664	13.963.095	14.623.148	16.416.829	18.824.985	18.712.739	19.125.697
Diğer	64.876	40.019	35.040	28.677	25.162	8.660	39.606	236.842	478.524	452.312
Toplam	13.996.806	15.705.370	19.863.167	26.681.488	29.978.243	32.432.193	37.335.179	43.394.025	44.392.614	46.956.124
Banka Kartı Sayıları	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Electron (Visa)	6.721.452	7.801.830	9.424.197	11.942.762	17.895.007	26.541.163	29.298.847	32.539.852	38.892.070	43.733.055
Plus (Visa)	57.672	50.766	45.069	39.915	0	0	0	0	0	0
Electron ve Plus (Visa)	2.711.896	3.080.776	3.613.896	3.058.946	3.525.905	0	0	117.244	0	0
Maestro	14.585.815	16.966.124	20.601.196	24.506.797	25.624.465	26.365.813	25.582.844	27.280.123	25.152.986	25.552.156
Cirrus ve Maestro (MasterCard)	42.436	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Özel Logolu Banka Kartı	7.537.673	7.157.812	5.879.099	3.536.574	1.197.992	557.081	628.401	614.265	616.891	631.251
Toplam	31.656.944	35.057.308	39.563.457	43.084.994	48.243.369	53.464.057	55.510.092	60.551.484	64.661.947	69.916.462

ATM POS Sayıları	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Otomatik Vezne Makinası (ATM)	12.127	12.069	12.857	13.544	14.823	16.511	18.800	21.970	23.800	27.649
Satış Noktası Terminali (POS)	364.636	495.718	662.429	912.118	1.140.957	1.282.658	1.453.877	1.632.639	1.738.728	1.823.530
POS Banka Kartı İşlem Adet ve Tutarları	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
İşlem Adedi (Milyon)	5	9	12	20	34	50	74	107	154	220
İşlem Tutarı (Milyon TL)	56	123	230	449	897	1.510	2.335	3.435	4.917	7.777
Kredi Kartı İşlem Adet ve Tutarları										
Visa/MasterCard ve Diğer Kredi Kartlarının Yurtiçi Kullanım Adetleri (Turistlerin Kullanımı Dahil) (Milyon)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alışveriş	464	596	788	1.080	1.241	1.272	1.366	1.598	1.749	1.948
Nakit Avans	48	43	45	56	61	61	75	94	93	89
Toplam	512	639	833	1.136	1.302	1.333	1.441	1.692	1.842	2.037

Visa/Mastercard ve Diğer Kredi Kartlarının Yurtiçi Kullanım Cirosu (Turistlerin Kullanımı Dahil.) (Milyon TL)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alışveriş	12.679	22.608	36.065	59.035	78.042	99.082	128.787	166.725	184.433	215.374
Nakit Avans	2.449	3.053	4.271	6.653	8.452	10.077	14.000	19.824	20.309	21.097
Toplam	15.128	25.661	40.336	65.688	86.494	109.159	142.787	186.549	204.742	236.471
BKM Üyesi Bankaların İhraç Ettikleri Visa/Mastercard ve Diğer Kredi Kartlarının Yurtiçi ve Yurtdışı Kullanım Adetleri (Milyon)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alışveriş	463	594	787	1.080	1.241	1.274	1.370	1.606	1.757	1.959
Nakit Avans	45	39	43	54	59	60	74	92	91	87
Toplam	508	633	830	1.134	1.300	1.334	1.444	1.698	1.848	2.046
BKM Üyesi Bankaların İhraç Ettikleri Visa/Mastercard ve Diğer Kredi Kartlarının Yurtiçi ve Yurtdışı Kullanım Cirosu (Milyon TL)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alışveriş	12.171	21.965	35.672	58.509	77.418	98.779	128.018	165.897	183.372	214.195
Nakit Avans	2.142	2.543	3.743	6.119	7.864	9.624	13.450	19.096	19.470	20.061
Toplam	14.313	24.508	39.415	64.628	85.282	108.403	141.468	184.993	202.842	234.256
Kartlı Ödeme Sistemi Döviz Girdi Çıktısı(Kredi Kartı)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Döviz Girdisi (Milyon USD)	1.081	1.277	1.379	1.664	2.077	1.935	2.845	3.463	3.303	4.193
Döviz Çıktısı (Milyon USD)	456	546	727	948,41	1.177	1.443	1.823	2.217	2.050	2.737

Kaynak: BKM

v. Bir Uygulama Örneği Olarak YeniKart

YeniKart, Yenimahalle Belediyesi sakinlerine belediye hizmetleri ve alışverişlerde kullanılmak üzere verilen ön ödemeli bir karttır. İlerleyen dönemlerde Yenimahalle Belediyesi'nde yaşayan tüm vatandaşlara dağıtılacak bu kart tüm işyerlerinde kullanıma açıktır. Tüm Bonus İşyerleri'nin yanı sıra YeniKart özel anlaşmalı işyerlerinde bonus kazandırır, kazanılan bonus alışverişlerde kullanılabilir. Kartın Türkiye'de bir ilk olan özelliği Belediye tarafından yapılan bağışların artık bu kart üzerinden dağıtılacak olmasıdır. Dar gelirli ailelere bu kartla ücretsiz gıda yardımının yanı sıra sağlık hizmetlerinden de ücretsiz faydalanma imkanı sunulmaktadır. Ayrıca kart sahiplerinin yaptığı alışverişlerin bir kısmı Belediye'nin Sosyal Yardım Havuzu'na aktarılacaktır. Bu şekilde sosyal yardımların artırılması hedeflenmektedir.

İlçede oturan ve hiçbir geliri olmayan ihtiyaç sahiplerini YeniKart kapsamına alan Yenimahalle Belediyesi, düşük gelirli ve çocuk sahibi aileleri de YeniKart'lı yapmayı hedeflemektedir. Garanti Bankası ile ortak yürütülen proje kapsamında iki ayda bir YeniKart hesaplarına 200 TL yatırılan vatandaşlar, gıdadan giyime, kırtasiyeden yakacağa kadar pek çok ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir.

Para yüklemeleri Garanti Paramatiklerden yapılabilmektedir. Belediye ise kendi seçtiği yardıma muhtaç insanların kartlarına toplu yükleme yaptırmaktadır. Kupon yüklemeleri de yine dosya gönderilerek toplu şekilde yüklenebilmektedir.

g) Kartlı Ödeme Sisteminin İşleyişi

i. Genel

Kayıt dışılığın azaltılması ve paralelinde kayıtlı ekonominin geliştirilmesi amacı ile kartlı ödeme sistemlerinden yararlanma imkanlarından önce üzerinde durulması gereken bir diğer önemli konu da kartlı ödeme sistemlerinin işleyiştir. İşleyişe ait süreç, sistemin yapısal özellikleri ve maliyet unsurlarının değerlendirilmesi sırasında önem taşımaktadır.

ii. İşleyiş

İşleyiş açısından bakıldığında kartlı ödeme sistemleri, **üç taraflı (kapalı)** ve **dört taraflı (açık)** olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Üç taraflı sistemlerde, borçlu (kart hamili) ve alacaklı (işyeri) arasında tek bir kuruluş bulunmakta olup diğer kuruluşların sisteme erişimi mümkün değildir. Bu nedenle bu tür sistemlere **kapalı sistemler** de denilmektedir. Kapalı sistemlere örnek olarak verilebilecek American Express, Discover, Diners Club gibi kuruluşlar, kart çıkarma (issuing=ihraççılık), perakende satıcılar ile sözleşme imzalayarak POS yerleştirme (acquiring=kabulcülük) ve ağ işletimi alanında faaliyet göstermektedir. Bu kuruluşlar ayrıca, ABD dışında bazı finansal kuruluşlarla lisans sözleşmesi imzalayarak kartların ihraç edilmesine izin verebilmektedir.

Dört taraflı yani **açık sistemlerde** ise borçlu ve alacaklının bankası farklı olabilmektedir. Visa ve Mastercard kuruluşları, ihraççılık ve/veya kabulcülük yapan dünya çapında binlerce üye bankadan oluşmakta ve bu birliklere üye olan bankaların kart verdiği müşterileri, aynı sisteme üye olan diğer bankaların müşterisi olan işyerlerinden de kartları ile mal ve hizmet satın alabilmektedir.

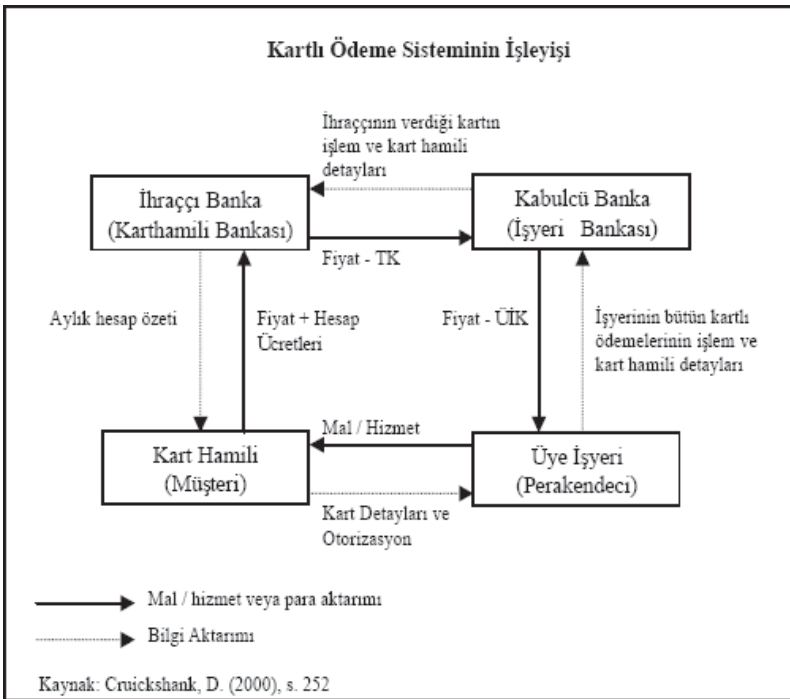
Açık sistemler, farklı bankalar arasında işlem otorizasyonu ve takas mutabakatını zorunlu kılmakta olup bu çerçevede çeşitli kuralların koyulması ve alt yapının geliştirilmesine yönelik faaliyetler ile üyelerinin ihtiyaçlarını karşılamaktadır.¹⁷ Bu çerçevede kabulcülerin ihraççılara ödediği takas komisyonlarının belirlenmesi, üye işyerlerinde kart kullanıldığında kart hamillerinden ilave ödeme tahsil edilememesi ve birliklere (Visa, Mastercard) ait markaları taşıyan tüm kartların işyerleri tarafından kabul edilmesine ilişkin çeşitli kurallar söz konusu olmaktadır.

¹⁷ Ülkemizde kart ihraççısı ile kart kabulcüsü arasında kurulması gereken iletişim ve otorizasyon alt yapısının oluşturulması amacı ile Switch adı verilen Bankalararası Kart Merkezi Yönlendirme Sistemi 01 Ağustos 1993 tarihinde uygulamaya alınmıştır.

Bankalar kartlı ödeme sistemlerinde iki türlü faaliyet göstermektedirler. İhraççı banka, kart birliklerine ait kartları ihraç eden ve müşterilerinin kullanımına sunan bankadır. Kabulcü banka ise üye işyerinin kabul ettiği kartlı ödemeleri işlemekte ve kendilerine ulaşan mal ve hizmet bedelini, üye işyeri komisyonunu kestikten sonra işyeri hesabına aktarmaktadır. Bir banka hem ihraççı hem de kabulcü olabilmektedir.

Açık ödeme sistemi, birçok bankanın sisteme katılmasına izin vermekte ve her bir işlem için işyerinin kabulcü bankası tarafından kart çıkaran bankaya takas komisyonu ödenmesini sağlamaktadır. Sistemin işleyişi aşağıdaki şekilde¹⁸ görülebilmektedir.

Şekil 2: Kartlı Ödeme Sisteminin İşleyişi

¹⁸ Türkiye’de Kartlı Ödeme Sistemleri ve Rekabet Hukuku, AKKAYA KARAYOL, Hatice, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi.

III. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNDEN YARARLANMA OLANAKLARI

a) Genel Olarak

Raporun önceki bölümlerinde ifade edildiği üzere kartlı ödeme sistemleri, gerek ekonomik işleyişin daha etkin hale getirilmesi gerekse kayıt dışı ekonominin engellenmesi (kayıtlı ekonominin geliştirilmesi) noktasında önemli imkanlar sunmaktadır. Bu çerçevede kayıtlı ekonominin geliştirilmesi için kartlı ödeme sistemleri imkanlarından yararlanılması oldukça büyük önem taşımaktadır. Nitekim ülkemizde kart kullanımının yaygın olduğu sektörlerde belge düzeninin ve paralelinde kayıtlılığın gelişme gösterdiği bilinen bir gerçektir.

Vergi Konseyi bünyesinde oluşturulan Çalışma Grubunun, kayıtlı ekonominin geliştirilmesi amacıyla kartlı ödeme sistemlerinden yararlanma konusunda **başlangıç olarak ortaya koyduğu bazı uygulama önerileri** aşağıda yer almaktadır. İfade edilen önerilerin, birbirinden bağımsız uygulamalar şeklinde değerlendirilmesinden ziyade **konu ile ilgili olarak yürütülecek bir politikaya ait muhtemel bileşenler** olarak dikkate alınması bu aşamada önem taşımaktadır.

b) Kart Kullanımının Teşvik Edilmesi

i. Genel

Kartlı ödeme sistemlerinin yaygınlığını sağlamak amacı ile uygulamaya konulabilecek ilk önlem, şüphesiz kart kullanımı ve neticede kartlı ödeme sistemlerinin teşvik edilmesidir. Nitekim söz konusu eylem, kayıt dışı ekonomiyi engelleme ve vergide uyum yönetimi yapmaya çalışan bir çok ülkede gündeme gelmiş ve uygulama imkanı bulmuştur.

Konu ile ilgili Çalışma Grubu önerilerine geçmeden önce, ülkelere ait uygulama örneklerine bakmakta fayda bulunmaktadır.

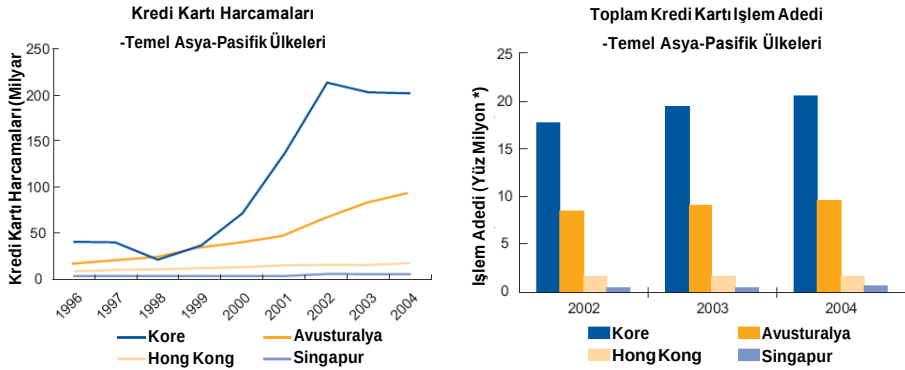
ii. Uygulama Örnekleri

Güney Kore

Visa şirketi tarafından “**Kredi Kartı Endüstrisinin Güney Kore Ekonomisine Etkileri**” adı altında 2006 yılında yayınlanan bir araştırmada, kredi kartı endüstrisinin Güney Kore ekonomisine olumlu katkılarının yanı sıra vergi gelirleri ve mevduat artışına ayrıca kayıt dışı ekonomide azalışa (şeffaflık artışı) yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır.

1995 yılından bu yana Güney Kore hükümetinin kredi kartı kullanımını teşvik etmek amacı ile uyguladığı politikalar, Güney Kore kredi kartı sektöründeki büyümeyi önemli ölçüde arttırmıştır. Konu ile ilgili olarak Asya-Pasifik ülkelerinden Güney Kore, Avustralya, Hong Kong ve Singapur’a ait toplam kart harcamaları (sol) ve Toplam Kredi Kartı İşlem Adedi (sağ) grafikleri¹⁹ aşağıda yer almaktadır.

Grafik 5: Temel Asya Pasifik Ülkelerine Ait Bazı Veriler

Yukarıda kredi kartı harcamalarına ilişkin olarak solda yer alan grafikte görüleceği üzere, 2004 yılında **201 milyar ABD Doları** kredi kartı harcaması ile Güney Kore, Avustralya (92,6 milyar **ABD Doları**) ve Hong Kong (17,7 milyar **ABD Doları**) gibi diğer Asya Pasifik piyasalarının oldukça üzerinde bir hacme sahiptir.

¹⁹ Kredi Kartı Endüstrisinin Güney Kore Ekonomisi Üzerindeki Etkileri, 2006, Visa, Sayfa 7.

2004 yılındaki işlem adedi açısından bakıldığında ise Güney Kore, Avustralya'nın 950 Milyon adet, Hong Kong'un ise 17 Milyon adet işlem ile karşılaştırıldığında **2 milyar adet işlem kaydı** ile oldukça yüksek seviyelerdedir.

Kredi kartı kullanımında oldukça önemli mesafeler kat eden Güney Kore'de, 1995 yılından itibaren hükümetin kredi kartı kullanımını teşvik etmek amacı ile uyguladığı temel politikalar aşağıdaki tablo²⁰ ile özetlenebilir.

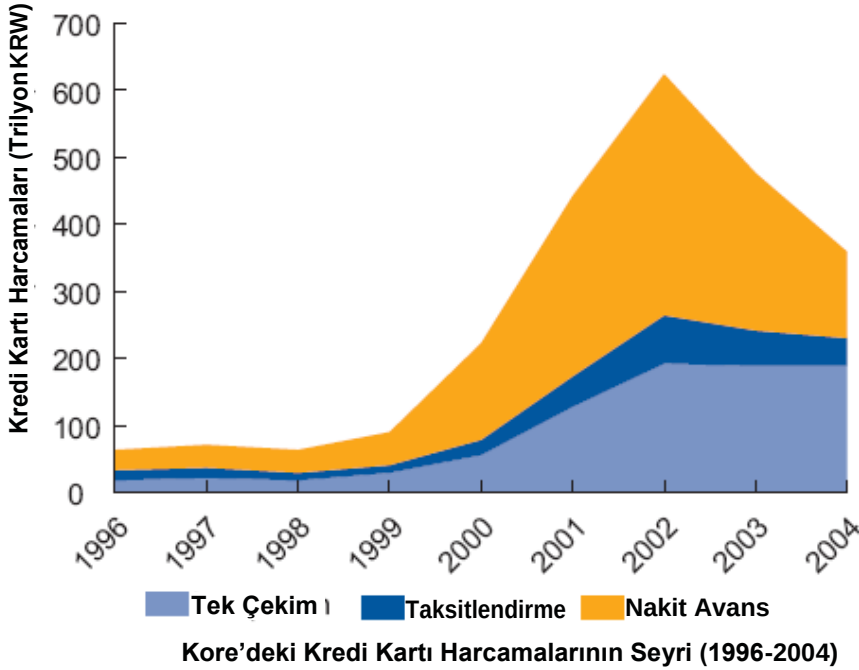
Tablo 3: Güney Kore Hükümetinin Kredi Kart Sektörü İle İlgili Temel Politikaları

Temel Politikalar/Yıl	1994	1995-1998	1999
Nakit şeklindeki gelirlerin maksimum oranında sınırlama	% 60'a Kadar	% 50'ye kadar	% 50'ye kadar
Bireyler için nakit ödeme miktarında sınırlama	Sınırlama var	Kaldırıldı	Yeniden uygulamaya Koyuldu
Yeni kredi kartı verilmesi yöntemlerinde sınırlama	Sınırlama yok	Sınırlama yok	Cadde promosyonlarına sınırlama
Kurumsal temsil, ağırlama harcamalarında zorunlu kredi kartı kullanım oranı	Tamamlandı	Yeniden güçlendirildi	Yeniden güçlendirildi, 2002'de kaldırıldı
Kredi kartı harcamaları için KDV Kredisi (Ticari İşletmeler İçin Ödenen KDV'nin % 1'i oranında İade)	Tamamlandı	Devam Edildi	Arttırıldı
Kredi kartı harcamalarının gelirden düşürülmesi (Yıllık gelirin % 10'unu aşan kart harcamalarının % 10'unun gelirden düşülmesi)	-	-	Tamamlandı
50.000 KRW üzeri toplantı, temsil, ağırlama harcamalarında zorunlu kredi kartı kullanımı	-	-	Tamamlandı
Kredi kartı alıncısının piyango bileti olarak kullanımı	-	-	Tamamlandı

²⁰ Tablonun orijinali için: A.g.a, 2006, VISA, Sayfa 8

Yukarıda özetlenmeye çalışılan politikalar sonucunda ise, Güney Kore'deki kredi kartı harcamalarının seyri aşağıdaki gibi şekillenmiştir²¹.

Grafik 6: Kore'deki Kredi Kartı Harcamalarının Seyri (1996-2004)

Mükelleflerin katma değer vergisi uyumunu teşvik etmek amacı ile uygulanan kredi kartı politikası ise temelde kredi kartı ile yapılan alışverişlerin artırılması hedefine yöneliktir.²² Buna ilişkin en önemli gerekçe, nakit paranın herhangi bir iz bırakmaması nedeni ile nakit satışların birçok mükellef tarafından beyan edilmemesidir. Bu nedenle Güney Kore Hükümeti, katma değer vergisi uyumu çerçevesinde 1999 yılından itibaren kişilerin kredi kartı kullanımını teşvik etmeye başlamıştır.

²¹ A.g.a, 2006, VISA, Sayfa 8.

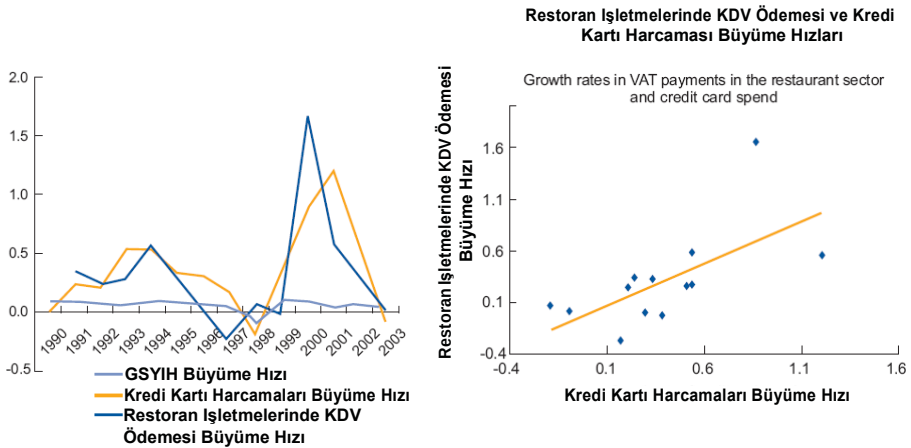
²² Detaylı bilgi için sunum dosyası: <http://www.itdweb.org/VATConference/documents/Korea%20-%20Experiences%20in%20VAT%20Administration.ppt>.

Kredi kartı kullanımının teşvik edilmesi ile ilgili en önemli uygulamalar ise,

- Kredi kartı harcamalarının belli bir oranının kredi kartı kullanıcısının vergilendirilebilir gelirinden düşülebilmesi ve
- 2000 yılında **17 milyon dolar** tutarında bir meblağın kredi kartı kullanıcılarına piyango sistemi aracılığı ile dağıtılmasıdır.

Güney Kore hükümeti tarafından uygulanan politikalar sonucunda artan kredi kartı kullanımının kayıt dışı ekonomiyi azaltmanın yanı sıra vergi gelirlerinde artışa yol açtığı da aşağıda yer alan grafiklerde²³ açık bir şekilde görülmektedir. Nitekim restoran işletmelerine yönelik olarak yapılan bir hesaplamada, söz konusu işletmelerde yapılan kredi kartı harcamalarında **% 1'lik bir artışın**, KDV ödemelerinde **% 1,56 oranında bir artışa** neden olduğu ortaya çıkmıştır.

Grafik 7: Güney Kore'ye Ait Bazı Veriler

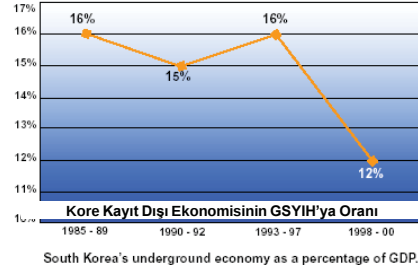
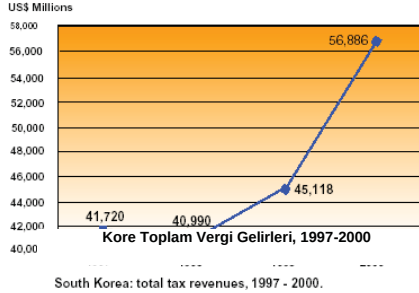
Genel hatları ile ifade edilen teşvikler çerçevesinde Güney Kore, özellikle kayıt dışı ekonominin azaltılması (93-97 döneminde %16 olarak ölçülen kayıt dışı ekonominin 2000 yılında %12'ye gerilemesi) ve vergi gelirlerinin artırılması (1999'dan 2000'e %26 oranında

²³ A.g.a, 2006, VISA, Sayfa 14.

artış) noktasında aşağıdaki grafiklerde görülen gelişmeleri kaydetmiştir.

Grafik 8: Güney Kore Toplam Vergi Gelirleri ve Kayıtdışı Ekonomisinin GSYİH'ya Oranı

Milyon Dolar

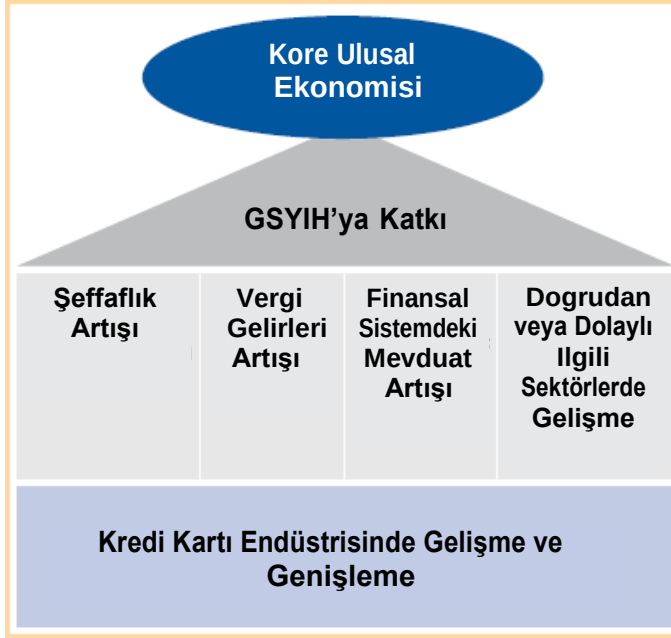
Ancak bu aşamada; kredi kartı firmaları arasında yaşanan yoğun rekabet ve kredi kartı kullanımı ile ilgili hükümet politikasındaki hızlı gelişmelerin, Güney Kore uygulamasında “**Kredi Kartı Krizi**” olarak ifade edilen sürecin yaşanmasına neden olduğunu da ifade etmek gerekir.²⁴ Bu süreçte bazı kredi kartı şirketleri, faaliyetlerini sürdürebilmek için kamu fonlarına ihtiyaç duyar hale gelmiştir. **Büyük ölçüde kredi kartı sektöründeki yapısal sıkıntılardan kaynaklanan bu durum, sektörün operasyonlarını ve rekabet davranışlarını dengelemesi ile normalleşme sürecine girmiştir.**

Gelinen noktada, kredi kartı endüstrisinin Güney Kore ulusal ekonomisine katkısı aşağıdaki şekil yardımı ile ifade edilebilir.²⁵

²⁴ Özellikle 1999 ve 2002 yılları arasında, Kore'de kredi kartı harcamaları büyüme hızı GSYİH büyüme hızının önemli ölçüde üzerindedir.

²⁵ A.g.a., 2006, VISA, Sayfa 9.

Şekil 3: Güney Kore Ulusal Ekonomisi

Sosyal devlet anlayışına örnek bir uygulama İtalya'nın posta hizmetlerini yürüten Posta Italiano'nun (PI) ön ödemeli kartlar ve banka kartları ile yaptığı atılımı sosyal ödemelerle güçlendirmesidir.

2003 yılından beri ön ödemeli kartlarda faaliyet gösteren PI 4.5 milyon ön ödemeli kart ile bu üründe İtalya ve Avrupa pazar lideri olmuştur. 2008 yılı sonunda da sosyal kartların lansmanı yapılmıştır.

Devletin sosyal yardımlardaki hedefleri mükerrer ödemeleri efektif bir şekilde, herhangi bir sahtekarlık ya da çalınma riski olmadan ve kayıt dışı ekonomiye katkıda bulunmadan kontrollü bir şekilde dağıtmaktır. Ön ödemeli kartların kolay takip özelliği, belli harcama kategorilerinin engellenebilmesi, kolay tekrar dolum ve verimli yönetim devletin yukarıdaki hedefleriyle birebir örtüşmektedir.

PI örneğinde düşük gelirli, altmış beş yaş üstü ya da üç çocuktan fazlasına sahip İtalyan vatandaşlarına başlangıç olarak 120

Euro yükleme yapılmış ve bu iki ayda bir 80 Euro ek yüklemelerle devam etmiştir. Bu uygulama bir yıl boyunca devam etmiştir. Bu sosyal programda sadece gıda, elektrik, ilaç gibi temel hizmetlerin alımına izin verilmiş, kartlarla nakit çekilmesi sistematik olarak engellenmiştir.

Temel hizmetlerin alındığı işyerlerinde özel anlaşmalarla kartın üzerindeki barkot okunarak yapılan indirimlerle harcamaların ihtiyaç sahiplerinin gerçek ihtiyaçlarına yönlendirilmesi desteklenmiştir.

Kartların sahibinin İtalya devleti olduğu bu programda sosyal yardıma hak kazanma şansı olan 1.3 milyon kişiye birer mektup yollanmış, 750 bin başvuru yapılmış, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından denetimi ve onayı sonrasında hak kazanan kişiler kartlarını almışlardır. Dağıtım Pl'nın İtalya çapındaki 14,000'i aşkın şubesinden yapılmış, böylece bankaların şubesi dahi olmadığı yerlerde vatandaşlara ulaşılabilmiştir. Mart 2009 itibarıyla 550 bin kart aktif olarak kullanılmaktadır. Üç ayda 110 milyon Euro'luk harcama olmuş, toplamda 4 milyon işlem, kart başına aylık 4 işlem ile programın başarısı kanıtlanmıştır.

Sonuç olarak yaşlı ve bankacılık işlemlerini bilmeyen yoksul vatandaşların kartı kullanamayacağına yönelik başlangıçtaki kaygıların geçersiz olduğu görülmüş, sosyal yardımların efektif ve kayıt içinde kalarak kullandırılmasının mümkün olduğu görülmüştür. Devletin değişik birimlerinin etkin koordinasyonunu gerektiren benzer uygulamaların Türkiye'de de hayata geçirilebileceğini düşünmekteyiz.

Diğer Teşvik Uygulamaları (Güney Amerika-Vergi Teşvik Programları)

Yukarıda genel hatları ile ifade edilmeye çalışılan Güney Kore uygulaması dışında kredi kartlarına yönelik teşvik uygulamalarından bazıları aşağıdaki gibidir:

- Kolombiya’da 2004 yılından bu yana hizmet ve ürün alışverişlerini kredi kartı veya banka kartı ile yapan tüketiciler **%16 olan KDV oranından iki puan iade almaktadır.**
- Uruguay’da 2006’dan bu yana, vergi otoriteleri turizm sektöründe kredi ve banka kartı ile yapılan alışverişler için **normalde %23 olan KDV oranından %9’a varan iadeler sağlanmaktadır.** (Restoranlar ve araba kiralamalar dahil)
- Meksika’da 2003’ten bu yana kişilere yönelik mali bir piyango hayata geçirilmiş olup kartlı ödemeler teşvik edilmektedir.
- Arjantin’de kartlı ödemelere getirilen vergi teşviki KDV ödeneme oranlarını azaltmıştır.

iii. Kart Kullanımının Teşvikine Yönelik Öneriler

Yukarıda yer alan açıklamalar çerçevesinde, kayıtlı ekonominin geliştirilmesi sürecinde kart kullanımının teşvik edilmesi ile ilgili olarak, Çalışma Grubunun başlangıç önerileri aşağıdaki gibidir:

Düşük Oranlı KDV Uygulaması

Düşük oranlı katma değer vergisi uygulaması, banka veya kredi kartı kullanılarak yapılan harcamalarda herhangi ilave bir işleme gerek kalmaksızın iş yeri tarafından hesaplanan katma değer vergisinin indirimli olarak hesaplanması diğer bir ifade ile kart ile yapılan alışverişlerde indirimli katma değer vergisi uygulanmasıdır. Kart hamilinin KDV indirimini işlem anında görüyor olması işlemin teşvik edici, yapılan indirimlerin aylık KDV beyannameleri ile bildirilmesi de sistemin denetleyici unsuru olmaktadır. Yurt dışı örneklerde KDV indirimlerinin **% 2’den** başlayıp farklı sektörlerde **% 9** oranına kadar ulaşabildiği görülmektedir.

Düşük oranlı katma değer vergisi, uygulama olarak kart hamili açısından son derece kolay olmakla beraber, üye iş yerlerine beyan ve bazı sistem değişikliği yükümlülüğü getirebilecektir. Ayrıca uygulama, fazla bir hazırlık gerektirmemesi nedeni ile kısa vadede

özellikle **kayıt dışılığın çok olduğu bazı sektörlerde belirlenecek bir strateji çerçevesinde devreye alınabilecek niteliktedir.**

Ekstre veya Kart Harcamaları Üzerinden İade veya Prim Uygulaması

Düşük oranlı katma değer vergisi uygulamasından farklı olarak uygulanabilecek bir diğer teşvik yöntemi ise, banka veya kredi kartı harcamaları toplamı üzerinden dönemsel olarak (aylık veya yıllık) belli bir oranın kart hamillerinin beyanı üzerine prim, iade veya benzeri bir isim altında iade edilmesidir. Bu uygulamada beyan ve belgeleme yükümlülüğü kart hamiline bırakılabileceği gibi konu ile ilgili bankalardan bilgi alışverişine ilişkin bir altyapı da oluşturulabilir.

Önerilen uygulamada farklı seçenekler gündeme gelebileceği için her bir seçeneğin kendi içerisinde değerlendirilmesi gerekir. Bunlardan bazıları;

- Kart hamillerinin slip biriktirmesi ve dönemsel olarak iade için Gelir İdaresine başvurması (kaldırılan vergi iadesi benzeri)
- Kart hamillerinin bankalardan dönemsel harcama raporları alması ve bu raporlar ile Gelir İdaresine başvurması,
- Kart hamillerinin herhangi bir işlem yapmasına gerek kalmaksızın, iade veya prim miktarının Gelir İdaresi tarafından otomatik hesaplanması ve kart hamilinin hesabına yatırılması (puan veya tutar olarak)

şeklinde ifade edilebilir.

İfade edilen tarzda bir uygulamada, slip biriktirilmesi veya harcama raporlarına bağlı olarak idareye başvurulması yönteminin ilave bir iş yükü ve maliyet getireceği açıktır. Bu nedenle uygulamanın **otomatik bir yapı üzerine kurulması ancak kart hamilinin elektronik talebi üzerine tetiklenmesi**, gerek verimlilik gerekse mükellef memnuniyeti açısından tercih edilmelidir.

Üye İşyerlerine Yönelik Olarak Kartlı Satışlar Dolayısı İle Avantaj Sağlanması

Kartlı ödeme sistemi kullanımını teşvik etmek amacı ile kart hamillerine bazı imkanlar sağlamanın yanı sıra (düşük oranlı KDV veya iade) üye işyerlerine de bazı avantajların sağlanması seçeneği bulunmaktadır. Bu aşamada özellikle üye işyerlerine yönelik gelir üzerinden alınan vergilerde veya bazı maliyet unsurlarında indirim alternatifini gündeme gelebilir niteliktedir.

Küçük Ölçekli İşletmelerde Yazarkasa Yerine POS Kullanımı

Kartlı ödeme sistemi kullanımının teşvik edilmesi sürecinde ortaya konulabilecek bir diğer uygulama ise, özellikle satmış oldukları mal veya hizmet nedeni ile **değişken oranlı katma değer vergisi uygulamayan küçük ölçekli işletmelerde** yazarkasa kullanımının tamamen kaldırılması ve söz konusu işletmelerde POS kullanımının özendirilmesidir. POS makinesi aracılığı ile üretilecek slipin yasal belge olarak kabul edilmesi de uygulamanın başarısı için zorunludur.

Bu çerçevede yayımlanan 379 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde hekimlerin (diş hekimleri ve veteriner hekimler dahil) belirtilen özellikleri taşıyan POS cihazını işyerlerinde bulundurmaları ve kullanmaları halinde bu cihazlarla düzenlenen belgelerin serbest meslek makbuzu olarak kabul edilmesi imkanı 01.09.2008 tarihinden itibaren getirilmiştir.

Kanımızca bir başlangıç olarak değerlendirilebilecek düzenlemenin gerek uygulanacağı faaliyetler açısından genişletilmesi **gerekse bazı durumlarda kabul edilebilir bir oranda nihai stopaj ile birlikte(genel kabul görececek bir oranda % 1, % 3 vb.) vergilendirme rejimi şeklinde kurgulanması** hedeflenmelidir.

c) Kamu Gelirlerinin Tahsilatında Kart Uygulamaları

i. Mevcut Durum

6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanunun “**Hususi ödeme şekilleri**” başlıklı 41 inci maddesinde, 4962 Sayılı Kanunun 2/b maddesi ile yapılan değişiklik sonrasında kredi kartı ile yapılan ödemelerde, ödemelerin işlem tarihini takip eden günden itibaren azami **20** günlük sürede T.C. Merkez Bankası’na intikal ettirilmesi zorunluluğu bulunmaktadır.

Kredi kartı ile yapılan tahsilatlar konusunda ifade edilen süre belirlenmesi bulunmakla beraber, raporun kaleme alındığı tarih itibari ile vergi gelirlerinin tahsili sırasında Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından kredi kartı kabulü söz konusu bulunmamakta, ancak konu ile ilgili başlangıç aşaması olarak;

- Motorlu Taşıtlar Vergisi,
- Trafik Para Cezası,
- Karayolları Geçiş Ücreti İdari Para Cezası ve
- Geçiş Ücreti İdari Para Cezası

alacaklarının **Sanal Pos** alt yapısı ile tahsilatı konusundaki çalışmalar tamamlanmış bulunmaktadır. Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından yürütülen proje, kendi içerisinde belirli aşamalar içermekte ve uygulama kapsamının belirli zaman dilimlerinde genişletilmesi planlanmaktadır.

Kamu gelirlerinin tahsilatı sırasında kartlı ödeme sistemlerinden yararlanılmasının, gerek vergi tahsilatını artırıcı gerekse işlem maliyetlerini azaltıcı diğer bir ifade ile verimliliği arttırıcı etkide bulunacağı açıktır.

Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen uygulamanın genel seyrini göstermesi açısından sadece MTV tahsilatları ile ilgili sanal pos işlem adetleri ve tahsilat tutarlarına ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4: Gelir İdaresi Başkanlığı Sanal POS- MTV Tahsilatları

Dönem	Vergi Türü	İşlem Adedi	İşlem Tutarı
2008-10	Motorlu Taşıtlar Vergisi	29	5.774
2008-11	Motorlu Taşıtlar Vergisi	5.500	1.579.725
2008-12	Motorlu Taşıtlar Vergisi	7.355	2.074.693
2009-01	Motorlu Taşıtlar Vergisi	197.706	60.822.819
2009-02	Motorlu Taşıtlar Vergisi	80.231	28.017.488
2009-03	Motorlu Taşıtlar Vergisi	21.781	6.616.266
2009-04	Motorlu Taşıtlar Vergisi	24.187	7.377.016
2009-05	Motorlu Taşıtlar Vergisi	25.212	7.668.893
2009-06	Motorlu Taşıtlar Vergisi	29.033	8.890.954
2009-07	Motorlu Taşıtlar Vergisi	433.269	142.016.097
2009-08	Motorlu Taşıtlar Vergisi	63.320	19.389.792
2009-09	Motorlu Taşıtlar Vergisi	36.621	11.615.111
2009-10	Motorlu Taşıtlar Vergisi	36.831	12.020.544
2009-11	Motorlu Taşıtlar Vergisi	30.954	10.205.239
2009-12	Motorlu Taşıtlar Vergisi	43.222	14.168.263
2010-01	Motorlu Taşıtlar Vergisi	825.424	252.863.713
2010-02	Motorlu Taşıtlar Vergisi	211.981	70.841.011
2010-03	Motorlu Taşıtlar Vergisi	62.592	18.961.048
2010-04	Motorlu Taşıtlar Vergisi	54.335	16.719.207
2010-05	Motorlu Taşıtlar Vergisi	53.817	16.254.425
2010-06	Motorlu Taşıtlar Vergisi	65.400	19.206.726
2010-07	Motorlu Taşıtlar Vergisi	1.070.641	335.080.083
2010-08	Motorlu Taşıtlar Vergisi	282.658	92.807.708
2010-09	Motorlu Taşıtlar Vergisi	65.935	19.649.406
2010-10	Motorlu Taşıtlar Vergisi	60.406	18.296.193
2010-11	Motorlu Taşıtlar Vergisi	45.935	14.305.277
2010-12	Motorlu Taşıtlar Vergisi	21.676	6.916.354

Başlangıç aşamasında yukarıda ifade edilen çerçeve ile sınırlanan ancak yakın bir gelecekte yaygınlaştırılması planlanan uygulama ile ilgili olarak üzerinde durulması gereken en önemli nokta, bankacılık kesiminin söz konusu tahsilat işlemleri dolayısı ile karşılamak zorunda olduğu finansal ve operasyonel maliyetlerdir.

ii. 6183 Sayılı Kanunun 41 inci Maddesi

Daha önce de ifade edildiği üzere, 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanunun **“Hususi ödeme şekilleri”** başlıklı 41 inci maddesinde, 4962 Sayılı Kanunun 2/b maddesi ile yapılan değişiklik sonrasında kredi kartı ile yapılan ödemelerde, ödemelerin işlem tarihini takip eden günden itibaren azami 20 günlük sürede T.C. Merkez Bankası’na intikal ettirilmesi gerekmekte olup söz konusu süre kredi kartı aracılığı ile yapılacak vergi tahsilatlarının bankalar üzerinde oluşturacağı maliyetleri telafi edemez niteliktedir. Buna ilaveten, **herhangi bir kamu geliri tahsili dolayısı ile komisyon veya benzeri isimler altında bir ödemenin yapılması da mevzuatımıza göre mümkün bulunmamaktadır.**

Herhangi bir kart çıkaran bankanın kredi kartı işlemleri dolayısı ile oluşan operasyonel ve finansal maliyetlerini (bugün itibarı ile başa baş rakamı % 0,91) karşılayabilmesi için bugünün koşullarında işleme konu meblağı, kartı kabul edilenin maliyetlerini de ekleyerek; 50 günün üzerinde işletmesi gerekmektedir. Bu süre ise 6183 sayılı kanunda belirlenen 20 günlük bloke süresinin oldukça üzerindedir. Faiz oranlarının daha da düşmesi durumunda bloke süresinin daha da artırılması ihtiyacı doğacaktır. Dolayısıyla komisyon usulüne geçilmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir.

İfade edilen sıkıntıların aşılması ve kamu gelirlerinin tahsilatında kartlı ödeme sistemlerinden azami ölçüde yararlanılabilmesi amacı ile ödeme kartları ile yapılan vergi ve diğer kamu gelirlerinin tahsilatlarında;

- Tüm kartların kabulü (kredi kartları, banka kartları, ön ödemeli kartlar),
- Tahsilatların gerek yerinde gerekse sanal ortamda yapılabilmesine olanak sağlayan altyapı,
- Kamu alacaklarının bankalar tarafından geri ödeme bloke süresinin güncel maliyetlere göre revize edilmesi,
- Söz konusu maliyetlerin ilgili idare tarafından komisyon olarak da ödenme imkanının getirilmesi ve
- İfade edilen işlemin bir hizmet alımı şeklinde değerlendirilip bu konuda farklı satın alma modellerinin oluşturulması (hizmet alımı ihale vb.)

konularının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Kanımızca bloke süresinin gözden geçirilmesi şeklinde bir yaklaşımdan ziyade, idare tarafından komisyon ödenebilmesi ve bu konuda farklı satın alma modellerinin ortaya koyulması, her koşulda uygulanabilecek esnek bir yapının ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

d) Kurumsal Kredi Kartı Kullanımı

Kart kullanımının yaygınlaşmasını sağlamak amacı ile üzerinde durulması gereken bir diğer önemli uygulama da kurumsal kredi kartı kullanımının özellikle kurumlara ait kırtasiye, temizlik malzemeleri, temsil ve ağırlama gibi giderlerin yanı sıra personele ait konaklama, ulaşım, yemek giderleri gibi unsurlarda **belirli koşullar altında zorunlu tutulmasıdır**. Önümüzdeki süreç içerisinde çek ve senet kullanımının azalması paralelinde kurumsal kart kullanımının yaygınlaşması ve bazı alanlarda zorunlu hale getirilmesinde kayıtlılığın gelişmesi açısından ciddi faydalar bulunmaktadır.

e) Toplu Ulaşımında Temassız ve Ön Ödemeli Kartlı Sistemlerin Kullanılması

i. Temassız Kredi Kartı Uygulamaları

Kredi Kartı uygulamalarında tüketicilerin hayatını kolaylaştırmak ve bozuk para ile yapılan ödemeler sonucu oluşan zaman kayıplarını ortadan kaldırmak amacı ile geliştirilen temassız kart uygulamaları, POS makinelerinden çip veya manyetik şerit okuma ve imzalama/şifre girme sürecini ortadan kaldırarak, kartın sadece okuyucu cihaza yaklaştırılması sureti ile tüketiciye çok hızlı ve sırada beklemeksizin ödeme yapma imkanı sunmaktadır. Temassız kart uygulamalarında tüketiciler, **belirlenen miktarın altındaki harcamalarını** nakit ya da bozuk para problemi yaşamayarak uyumlu cihaz okuyucusuna kartlarını yaklaştırarak ödemelerini gerçekleştirmekte ve ilave herhangi bir işleme (çip veya manyetik şerit okutmak gibi) gerek kalmamaktadır. Belirlenen miktar üzerinde kalan harcamalarda ise yaklaştır-geç özelliği yerine normal kartlarda uygulanan slip ve imza/şifre girme ya da yaklaştır-geç özelliği ile birlikte imza/şifre girme işlemlerinin yapılması gerekmektedir.²⁶

ii. Toplu Taşımada Mevcut Durum

Ülkemizde halen, toplu ulaşımında nakit para kullanımının yaygın olması ve de belge düzeninin sağlanmasındaki zorluklar nedeni ile büyük bir kayıp ve kayıt dışılığın olduğu bilinen bir gerçektir. Farklı nedenlerden dolayı oluşabilecek bu kayıplar nedeni ile gerek yerel gerekse merkezi yönetimin ciddi bir gelir kaybı bulunmaktadır. Sektördeki mevcut sıkıntı, kurumsal firmaların sektöre girmeleri konusunda bir engel teşkil etmekte; neticede ise hizmet kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Şehir içi toplu taşımacılık faaliyeti ile ilgili olarak beyan edilen kazanç ve tahakkuk edilen vergilere ilişkin olarak aşağıda yer alan bilgiler, sektörün mevcut durumu ile ilgili genel bir fikir verir niteliktedir.

²⁶ Ülkemizde, temassız kart uygulamaları toplu taşımacılık, sinema, fast-food restoranlarda içecek otomatlarında, sinemalarda kullanılmaktadır. Bu kart uygulamaları düşük tutarlı her türlü işlemlerde uygulanabilecek niteliktedir.

Tablo 5: 2010 Dönemi Basit Usulde Ticari Kazanç (Yolcu Taşımacılığı-TL)

Faaliyet Adı	Mükellef Sayısı	Matrah	Ödenecek Vergi	Ortalama Matrah	Ortalama Vergi
Taksi ile Yolcu Taşımacılığı	57.386	259.576.204	40.432.368	4.523	704
Kara Yolu Taşımacılığı (trolleybüs, halk otobüsü, minibüs, belediye otobüsü v.b.tarifeli) ile yapılan şehir içi ve civarı yolcu taşımacılığı	26.089	73.517.317	11.406.106	2.818	437
Dolmuş, Taksi-Dolmuş v.b. İle Yapılan Yolcu Taşımacılığı	79.691	238.664.373	37.330.699	2.995	468
Toplam	163.166	571.757.894	89.169.173	10.336	1.609

Tablo 6: 2010 Dönemi Gelir Vergisi (Yolcu Taşımacılığı-TL)

Faaliyet Adı	Mükellef Sayısı	Matrah	Ödenecek Vergi	Ortalama Matrah	Ortalama Vergi
Taksi ile Yolcu Taşımacılığı	15.591	130.456.673	16.396.414	8.367	1.052
Kara Yolu Taşımacılığı (Trolleybüs, Halk Otobüsü, Minibüs, Belediye Otobüsü V.B.Tarifeli) İle Yapılan Şehir İçi Ve Civarı Yolcu Taşımacılığı	21.170	108.926.345	11.118.387	5.145	525
Dolmuş, Taksi-Dolmuş v.b. İle Yapılan Yolcu Taşımacılığı	24.976	134.646.515	15.032.890	5.391	602
Toplam	61.737	374.029.533	42.547.691	18.903	2.179

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı

2010 yılı için geçerli olmak üzere yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunan mükelleflerin ortalama ödedikleri gelir vergisi, yukarıda yer alan tablolardan da görüleceği üzere basit usule tabi mükellefler için yıllık **1.609 TL**, gerçek usulde vergilendirilen mükellefler için ise yıllık **2.179 TL** tutarındadır.

iii. Uygulama Önerisi

Otobüs, minibüs, metro, hafif raylı taşıma, taksi gibi toplu ulaşım araçlarında ödeme ya da satış alanına yerleştirilecek bir POS terminali aracılığı ile kart hamilinin doğrudan kendisinin kartını POS terminaline tanıtmak (**temassız kartlarda okutmak**) suretiyle işlemi gerçekleştirmesi mümkün bulunmaktadır. Bu uygulama, bankalarımız tarafından özellikle satılan mal veya hizmet bedelinin çok yüksek olmadığı ancak müşteri sirkülasyonunun yoğun olduğu hatlarda hayata geçirilmek istenmektedir.

Bu hatlarda seri ve hızlı işlem yapma kabiliyetinin yaratılması amacıyla da **kart hamili ile POS terminalinin karşılıklı olması öngörülmekte** ve herhangi bir insan gücü müdahalesine ve klasik yöntemde (manuel) herhangi bir işlem yapmaya gerek olmadan, işlemin tamamlanması amaçlanmaktadır.

Toplu taşıma sektörüne yönelik olarak düşünülen söz konusu uygulama ile ilgili üzerinde durulması gereken önemli hususlar aşağıdaki gibidir.

- Akbil, KGS ve bilumum yerel ulaşım çözümüne sağlanan fatura kolaylığının, ülke genelinde ödeme kartlarına da sağlanması. Böylece vatandaşın hizmet açısından ve nakitle mücadele adına kart seçeneklerinin de ilave edilmesi.
- Uygulama, özel sabit bir tarife ile hayata geçirilebilir. Örneğin:
 - i. İstanbul Deniz Otobüsleri İşletmesi uygulamasında olduğu gibi sistem sabit bir ödeme tutarıyla kısıtlanabilir, ya da,
 - ii. Yol bedeli gerçekte değişken bedellere tekabül etse bile, ödeme kartıyla ödeme yapmak isteyen kart hamilleri için mesafeden bağımsız sabit bir tutar belirlenebilir.

- Şu an itibari ile bazı belediyeler tarafından gerçekleştirilen uygulamaların, tüm ülke genelinde zorunlu hale getirilmesi ve konunun vergileme rejimi şeklinde tasarlanması gerekmektedir. (manyetik kart okunması sureti ile binen yolcuya bilet kesilmemesi, pos slipinin bilet yerine kabul edilmesi, gün sonu toplu belge düzenlenmesi vb.)
- Ulaşım sektörüne yönelik olarak kurulacak olan sistemdeki tüm para havuzlarının ve hareketlerinin bankacılık sistemi üzerinden yapılması zorunlu tutulmalıdır.
- Uygulamanın yaygınlaşmasına paralel olarak sektörün vergisel yükümlülükleri, ÖTV başta olmak üzere tekrar gözden geçirilmelidir.

iv. 382 Seri No'lu VUK Genel Tebliği

Toplu ulaşımda temassız ve ön ödemeli kart uygulaması konusu ile ilgili olmak üzere, raporun kaleme alındığı tarihlerde yayımlanan 382 Seri No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nde²⁷ özel kartlar kullanılmak sureti ile yapılan şehir içi yolcu taşımacılığında belge düzeni ile ilgili bazı açıklamalar yer almaktadır.

Yapılan açıklamalara göre yolcu taşıma işletmelerinde verilen yolcu taşıma hizmetine ilişkin bedellerin özel kartlarla ödenmesinde bazı şartların sağlanması koşulu ile elektronik ortamda tutulan ve muhafaza edilen kayıtlara istinaden gün sonunda **muhtelif müşteriler** ibareli bir fatura düzenlenmesi uygun görülmüştür. Genel hatları ile bakıldığında ise uygulamanın, ulaşım sektöründe kullanılan bazı çözümlerde (kartlı geçiş) ortaya çıkan belge sorununu çözmeye yönelik olduğu görülmektedir.

Kartlı ödeme sisteminin toplu ulaşımda kullanımı ile ilgili olarak yapılacak bir düzenlemenin, ülke genelinde tasarlanması, geçerli olacak kart ve okuyucuların standartlarının belirlenmesi gibi birçok kritik konuyu çözüme bağlaması ve vergileme rejimini de içerecek şekilde kurgulanması gereği dikkatten kaçmamalıdır.

²⁷ 30.05.2008 tarih ve 26891 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

IV. YENİ TEKNOLOJİLER VE MOBİL FİNANSAL HİZMETLER

a) Genel

73 milyonu aşkın nüfuslu ülkemizde kredi ve banka kartı adetleri raporun II/e/i. ve ii. maddelerinde de belirtildiği gibi 1997 yılından bu yana ciddi bir yayılım göstermiştir. 23.02.2006 tarih ve 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu ve bu Kanuna istinaden çıkarılan yönetmeliklerle kredi kartı ve banka kartlarına ilişkin uygulamalar özel olarak düzenlenmiştir.

Kartlı Ödeme Sistemleri dahilinde Temassız Kart, Ön Ödemeli Kart teknolojileri, yeni teknolojiler olarak öne çıkmaya ve bu teknolojilere dayalı kartların kullanımı yaygınlaşmaya başlamıştır. Ön Ödemeli kartların bir çeşidi olan isimsiz kartlar²⁸ ile ise bankacılık sistemi dışındaki kişilere de ulaşılabilir.

Yaşanan teknolojik gelişmeler sonucunda kullanımı artan ve geniş bir kitleye hitap eder hale gelen mobil telefonlar, başlangıç aşamasında sadece iletişim ihtiyacını gidermek amacıyla hizmet etmekte iken geldiğimiz noktada bu kabulün yavaş yavaş değiştiği görülmektedir. Telefon görüşmeleri yapmanın yanı sıra mobil telefonlar, sahip olduğu birçok kapasite ile çok yönlü bir araç olarak karşımıza çıkmakta ve gelişmiş veya gelişmekte olan ekonomilerde kişisel bir zorunluluk haline gelmektedir.

İfade edilen çerçevede mobil telefonlar, kişisel bilgilere herhangi bir zamanda veya yerde ulaşabilmek için güvenli bir yol da sunmaktadır.

²⁸ Hediye kartları örneğinde olduğu gibi belirli bir müşteri kaydı oluşturulmasına ve arkasına bir hesap ya da kredi bağlanmasına gerek olmadan kullanılabilen ön ödemeli kartlardır.

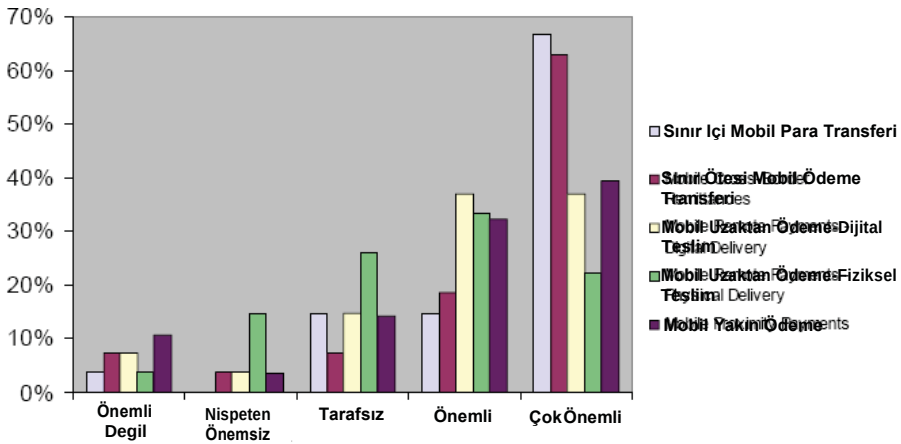
Kullanıcılar cep telefonları üzerinden banka hesaplarına kolaylıkla ulaşabilmekte, para transferleri, fatura ödemeleri gibi finansal hizmetlere de erişebilmektedir.

Ayrıca gelişmekte olan ülkelerde **banka hesabı olmayan insanların dahi mobil telefona sahip olduğu gerçeği, mobil telefonların gerek bilgi verme gerekse işlem yapma amaçlı finansal hizmetlerin sunulabilmesi yönünde ciddi bir potansiyel sunmasına neden olmaktadır.**

Mobil cüzdan ve mobil finansal hizmetler konusundaki görünüm ve öngörüler ortaya koyabilmek amacı ile 2007 yılı sonunda yapılan, 2008 yılı Ocak ayında da sonuçları derlenen bir anket²⁹ çalışması, konu ile ilgili oldukça önemli ipuçları vermektedir.

İfade edilen anket çerçevesinde ulaşılan ve dikkate alınması gereken en önemli nokta, **mobil para transferi işleminin stratejik açıdan en önemli mobil finansal hizmet olarak dikkate alındığıdır.** İfade edilen araştırmada yer alan ve farklı mobil para transferi işlemlerine verilen önemi gösteren grafik aşağıdaki gibidir:

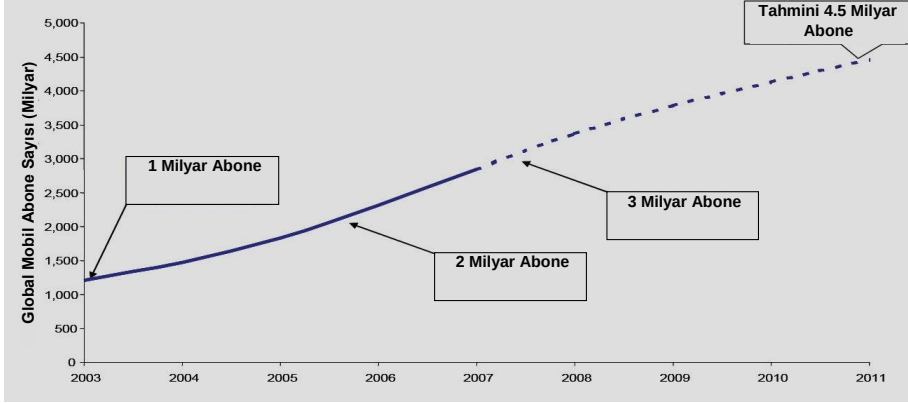
Grafik 9: Mobil Para Transferi İşlemlerinin Stratejik Önemi

²⁹ Mobil Cüzdanlar ve Mobil Ödemeler – Genel Görünüş ve Öngörüler GSMA Mobil Dünya Kongresi, Edgar Dunn Company.

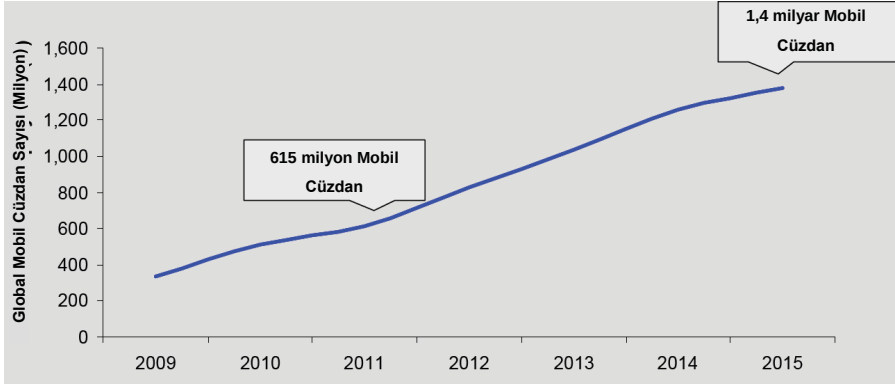
Söz konusu çalışmada ulaşılan bir diğer önemli bulgu ise dünyada mobil telefonların **2011 yılında 4.5 milyar kullanıcıya ulaşacağı** öngörüsüdür. Aşağıda yer alan grafik bu konudaki istikrarlı artışı açık bir şekilde ifade etmektedir.

Grafik 10: Dünyada Mobil Telefonların Seyri

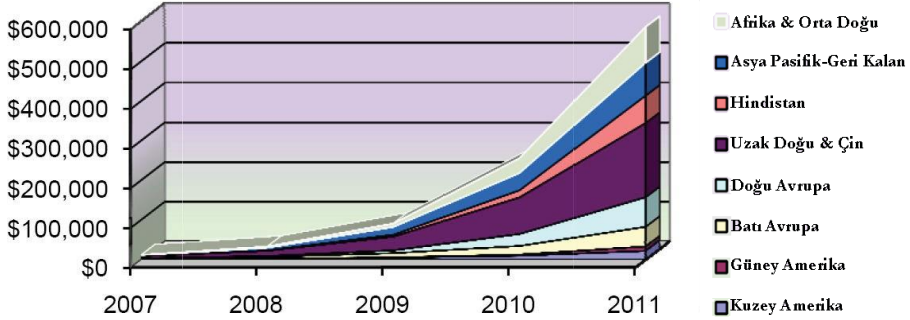
Mobil telefon artışının yanı sıra mobil finansal hizmetlerin temel unsuru olan **Mobil Cüzdan** sayısı için ifade edilen çalışmada **2011 yılı için 600 milyon, 2015 yılı için ise 1,4 milyar** mobil cüzdan öngörüsü yapılmıştır.

Grafik 11: Dünyada Mobil Cüzdan Sayısının Seyri

Mobil finans hizmetleri ile ilgili olarak bir diğer önemli eğilim ise, ifade edilen hizmetlerin hızla yaygınlaştığıdır. Nitekim bu eğilim aşağıda yer alan grafikte³⁰ açıkça görülmektedir.

Grafik 12: Mobil Finans Servisleri İşlem Hacimleri

Yukarıda yer alan açıklamalardan da görüleceği üzere, yakın bir gelecekte mobil teknolojilerin, özellikle ödeme sistemlerinin işleyişi açısından önemli gelişmelere sahne olması muhtemeldir. Raporun önceki bölümlerinde kartlı ödeme sistemleri çerçevesinde yer alan açıklamalara ilave olarak, **Fatura/Kontör ile Mobil Ödeme** ve **Mobil Cüzdan (NFC)** konuları ile ilgili bazı açıklama ve öneriler aşağıda yer almaktadır.

b) Fatura/Kontör ile Mobil Ödeme

Fatura/Kontör ile mobil ödeme uygulaması, cep telefonu servis sağlayıcıları tarafından sunulan ve özellikle düşük maliyetli mal veya hizmetlere ilişkin ödemelerin cep telefonları aracılığı ile kolaylıkla yapılabilmesi için kurgulanmış bir ödeme hizmetidir³¹.

İfade edilen uygulamadan yararlanacak kullanıcılar, **herhangi bir kredi kartı veya banka hesabına gerek duymadığı gibi** bir

³⁰ Mobil Finans Hizmetler: Bankacılık ve Ödeme Sistemleri 2007-2011, Juniper Research.

³¹ Konu ile ilgili önemli sayılabilecek uygulama örnekleri: İspanya'da Mobipay, İngiltere'de M-Pay, Payforit, Avusturya'da One, Mobikom ve Paybox, Japonya'da NTT DoCoMo.

yere kayıt ya da imza gibi işlemlere de ihtiyaç duymayacaklardır. Uygulama için cep telefonu varlığı yeterlidir.

Ülkemizde, yurt dışı uygulamalarında olduğu gibi bir ödeme sistemi şeklinde tanımlanmamış olmakla beraber, cep telefonu kullanım alışkanlıkları çerçevesinde gerçek kişiler arasındaki ufak nakit transferlerinin kontör şeklinde yapılması nadiren de olsa karşımıza çıkmaktadır.

Cep telefonlarının, **mobil operatörler aracılığı ile** bir ödeme aracı olarak kullanılmasının getireceği en önemli kazanç, 2009 Haziran itibari ile yaklaşık **64 milyon** olan cep telefonu abonesine hitap edecek olması nedeni ile kayıtlı ekonomiyi geliştirme imkanı sağlamaktır. Bunun yanı sıra, özellikle bozuk para ile ödeme işlemlerini ve ödeme sürelerini azaltacağı için bir verimlilik artışı da söz konusu olacaktır.

Bu aşamada, bu tarzda bir yapının ülkemizde oluşturulması ile ilgili olarak üzerinde durulması gereken önemli noktalar aşağıdaki gibidir:

- Mobil ödeme, mevcut ödeme sistemlerinin yanında yeni bir ödeme sistemi tanımı getireceği için, gerek kurumsal yapısının gerekse iş süreçlerinin dikkatli bir şekilde tanımlama zorunluluğu bulunmaktadır.
- Uygulamanın, GSM operatörlerine nakit alışverişine aracılık etme özelliği verecek olması nedeni ile konuya ilişkin yasal alt yapının detaylı bir şekilde irdelenmesi ve kurgulanacak iş modeline göre düzenlenmesi gerekmektedir.
- Tahsilat işlemlerine aracılık edilen mobil ödeme kurgularında Özel İletişim Vergisi, Hazine Katkı Payı ve Telekomünikasyon Kurulu Payı gibi yükümlülüklerin ortadan kaldırılması gerekmektedir.

- Mobil ödeme kurguları ile çelişen ve gereksiz maliyetlere sebep olan kağıt bilet, fiş veya fatura basımı mecburiyetinin teknolojiye paralel elektronik fatura yöntemleri ile değiştirilmesi de uygulama açısından önem taşımaktadır.
- Sistem güvenliği açısından mevcut cep telefonları ve sim kartları üzerindeki güvenlik yapılarının yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir.

c) Temassız Kartlar

Düşük tutarlı işlemlerde nakit yerine kullanılabilecek bir diğer teknoloji halihazırda uygulamada olan temassız kart teknolojisidir. Yeni bir teknoloji olmasına rağmen ülkemizde temassız kart sayısı, 3 milyon adedin üzerine çıkmış; temassız POS sayısı ise 42.000'ler seviyesine yaklaşmıştır.

Avrupa'da ilk olarak Türkiye'de bankalar tarafından temassız ön ödemeli kartlar çıkarılmaya başlanmış, böylelikle bankada hesabı bulunmayan kişilere de erişme imkanı sağlanmıştır.

Temassız teknoloji ile işlemlerin sadece temassız POS cihazlarına yaklaştırılması yeterli olmakta böylece çok hızlı işlem yapılabilmektedir.

d) Ön Ödemeli Kartlar

Düşük tutarlı işlemlerde nakit yerine kullanılabilecek bir diğer teknoloji halihazırda uygulamada olan ön ödemeli kart teknolojisidir. Ön ödemeli kartlar da düşük ödemelerin yanı sıra pek çok farklı alanda kullanılabilmektedir. En son Amerika'da pilot uygulama kapsamında Hazine'nin vergi ödemelerini, belirli kullanıcılar için çekler yerine maaşlarını aldıkları ön ödemeli kartlara yapacağını duyurması, bu kartların daha pek çok farklı alanda kullanılacağını göstermektedir.

e) NFC (Near Field Communication) ile Mobil Ödeme

Son yıllarda finans ve mobil iletişim sektöründe büyük ilgi uyandıran ve geliştirilmesi için önemli yatırımlar yapılan NFC, Near Field Communication adı verilen yeni bir **iletişim teknolojisinin adıdır**. Bu teknolojiye sahip cihazlar birbirlerinin yakınına geldiklerinde (<10 cm) çok hızlı haberleşebilmektedirler.

NFC teknolojisi, özellikle cep telefonları SIM kartlarına yerleştirilen özel uygulamalar sayesinde, cep telefonlarının birçok amaçla kullanılabilmesinin yolunu açmaktadır.

NFC teknolojisinin kullanıma sunulması için yapılan çalışmalarda son aşamaya gelmiş olup donanım üreticilerinin yol haritaları çerçevesinde kısa sürede NFC uyumlu cep telefonlarının piyasada olması beklenmektedir.

Bir diğer NFC çözümü ise SIM'i değiştirmeye gerek bırakmayan güvenli alanın telefon üzerinde olduğu uygulamalardır.

Ancak 2011 yılı başlangıcı itibariyle hala piyasada NFC uyumlu cep telefonlarının olmaması, donanım üreticileri arasında birlikte işlerliğin tam olarak sağlanamaması gibi nedenlerden dolayı SIM ve telefon tabanlı çözümlerin yanı sıra alternatif çözümler de hem dünyada hem ülkemizde altyapıları hazırlanarak test edilmeye başlanmıştır. Köprü çözüm olarak da adlandırılan bu çözümlere akıllı etiketler, hafıza kartları gibi örnekleri verebiliriz. Belirtilen bu çözümler, mevcut telefonlara NFC özelliği katmakta böylelikle NFC uyumlu telefonların beklenmesine gerek kalmamaktadır.

Japonya'da NFC benzeri bir teknoloji olan ve **Felica**³² olarak adlandırılan uygulamanın yayılım hızı da dikkate alındığında, tüm dünyada NFC uygulamalarının ve telefonlarının hızla yaygınlaşması beklenmekte, 2012 yılı itibari ile piyasadaki telefonların % 30'unun NFC özellikli olması öngörülmektedir.

³² Felica'ya ait uygulama örnekleri için: <http://www.sony.net/Products/felica/csy/index.html>.

NFC özelliğine sahip cep telefonları üzerinde kredi kartı veya banka kartı kullanılabildiğinin yaygınlaşabilmesi için gerekli olabilecek bazı entegrasyon yatırımları aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

- Kredi kartı ve diğer finansal kartları taşıyabilecek özellikte, güvenli akıllı kartlar olan özel SIM kartlarının mobil operatörler tarafından geliştirilerek vatandaşların kullanımına sunulması gerekmektedir.
- Kişiyi özel kartların saklandığı SIM kartlar ile SWP (Single Wire Protokol) üzerinden konuşabilen ve üzerindeki NFC yongası ve anteni yoluyla temassız kart veya diğer NFC'li cihazlar ile iletişim kurabilen cep telefonlarının piyasaya sunulmalı ve kullanıcılar tarafından satın alınmalıdır.
- Bankaların müşterilerinin telefonlarına gönderilebilecek şekilde kart bilgilerini hazırladıkları ve mobil operatör şebekesi üzerinden müşterilerinin cep telefonlarına yolladıkları yeni bir kart basım sürecinin oluşturulması için gerekli yatırımlar yapılmalıdır.
- Bankalar NFC'nin getirdiği ek faydalardan yararlanmak için sunacakları ilave hizmetlere (anlık işlem gönderimi, kupon, bonus, vs.) yönelik altyapıyı hazırlamalıdır.

Ülkemizde bu öneriler doğrultusundaki uygulamalar hali hazırda Garanti Bankası ve Avea işbirliği ile gerçekleştirilmektedir. Geliştirilen özel bir SIM kart ile tüm telefonlarda NFC uygulaması mümkün hale getirilmiştir. Bu uygulama kapsamında, NFC özellikli SIM kartı bulunan telefon sahibi kredi kartı gibi kullanabilmekte ve bonus ve kupon harcamaları yapabilmektedir.

NFC kullanımının ülkemizde yaygınlaşması sürecinde ise,

- Şu anda oluşmakta olan ekosisteme ilişkin gerekli düzenlemelerin yapılması,
- Dünya'da konu ile ilgili olarak oluşan yeni standartların ülkemizde bulunan standartlara eklenmesi ve
- Kurgu ile çelişen kağıt bilet, fiş veya fatura süreçlerinin yerine elektronik fatura kullanım imkanlarına işlerlik kazandırılması

konuları kritik öneme sahiptir.

V. GAYRİMENKUL ALIM-SATIMINA YÖNELİK ÖNERİLER

Tapu işlemleri ile ilgili olarak yaşanan iki önemli sorun bulunmaktadır. Birincisi tapu işlemleri yaptırılırken gayrimenkullerin alım satım değerinin her zaman doğru bildirilmemesidir. İkincisi ise taraflar arasında alım satım bedelinin teslimi konusunda yaşanan güvensizlik ve yüksek tutarda nakit taşımanın oluşturduğu güvenlik riskidir.

Yaşanan bu iki sorunun çözüme kavuşturulması için; belli nitelikleri haiz gayrimenkullerin değerlendirme işlemlerinin gayrimenkul değerlendirme şirketlerine yaptırılması zorunluluğu getirilmesi; tapu işlemine konu olan gayrimenkul alım satım bedellerinin ise bankacılık sistemi kullanılarak hak sahiplerine aktarılması önerilmektedir.

Gayrimenkul değerlemesine ilişkin olarak, farklı bölgelerdeki (büyükşehir belediye sınırları dahilinde bulunup bulunmaması vb.) ve farklı nitelikteki (bina, arsa, arazi vb.) gayrimenkuller için ayrı ayrı belirlenecek hadler dahilinde, mevcut gayrimenkul değerlendirme şirketlerine ve lisanslı gayrimenkul değerlendirme uzmanlarına değerlendirme yaptırılması zorunluluğu getirilmesi önerilmektedir. Değerleme neticesinde tespit edilen tutarlar tapu işlemlerinde tapu harcına ve emlak vergisine esas asgari bedeller olarak kabul edilmelidir. Belirlenecek hadlerin altında kalan gayrimenkuller, sistemin etkinliğini azaltmaması ve küçük mülkiyet sahiplerini ilave külfet altına sokmamak için kapsam dışında bırakılmalıdır.

Önerilen sistemler hem tapu işlemlerinde beyan edilen alım satım değerlerinin gayrimenkulün gerçek değeri nispetinde olmasını sağlamakta hem de tapu dairelerinde taraflar arasında yaşanan güvensizlik ve tedirginliği önleyecektir. Yüksek tutarda nakit taşımanın oluşturduğu güvenlik riski ise tamamıyla bertaraf edilmiş olacaktır.

VI. KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİ EKONOMİK KATKILAR RAPORU

Vergi Konseyi Kartlı Ödeme Sistemlerine Geçiş Çalışma Grubunda Bankalararası Kart Merkezi'nce hazırlanan, Gazi Üniversitesi Maliye-Vergi Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından 2010 yılında kamuoyuna açıklanan “**Kartlı Ödeme Sistemleri Ekonomik Katkılar Raporu ve 2008 Krizinde Kartlı Ödeme Sistemlerinin Olumlu Etkileri**” başlıklı rapora ilişkin özet aşağıda yer almaktadır:

a) Kredi Kartı Kullanımı Büyüme Sağlıyor

- Kredi kartı harcamalarındaki 1 TL'lik artış GSYİH'yı 1,42 TL arttırmaktadır.
- Kredi kartı harcamaları aylık %10 arttığında, GSYİH da ayda ortalama %7,12'lik bir artışa neden olmaktadır. Dolayısıyla kredi kartı harcamaları %10 arttığında GSYİH ortalama 5 milyar 200 milyon TL artmaktadır.
- Kredi kartı kullanımının yaygınlaşması GSMH'da yaşanacak dalgalanmaları azaltmaktadır. Bu anlamda kredi kartı kullanımı “otomatik düzenleyiciler” görevi görmektedir.
- GSYİH'da meydana gelen değişimlerin yaklaşık %10'u kredi kartı harcamalarından kaynaklanmaktadır.

b) Yeni İş İmkanları Yaratıyor

- Kredi kartı harcamalarındaki her %1'lik artış, istihdamda ilk yıl 1.800 kişilik, ikinci yılda ise 9.000 kişilik yeni istihdam yaratmaktadır.
- 2008-2009 yılları arasında krize rağmen istihdamdaki 101 bin kişilik artışın yaklaşık 8.500 kişilik kısmı nakit yerine kredi kartı kullanımı sonucu oluşmuştur.

- Kredi kartı harcamalarındaki 1.000 TL'lik bir artış Çalışılan Saat Endeks değerini 1.5 puan arttırmaktadır.

c) Enflasyonu Düşürüyor

- Alışverişlerde nakit yerine kredi kartı kullanımı enflasyonu düşürücü etki yapmaktadır.
- Para arzındaki bir artış aynı dönemde enflasyonu 0,17 oranında artırırken, kredi kartı harcamaları aynı dönem enflasyonu 0,017 oranında düşürmektedir.
- Kredi kartı harcamaları, harcamanın yapıldığı ay içerisinde talebi, dolayısıyla üretimi arttırırken, harcamanın enflasyonist etkisi 6 ay sonra ortaya çıkmaktadır. Para arzı artışının etkisi hemen enflasyona yansırken (enflasyonu artırırken) kredi kartı harcaması artışının enflasyonu artırıcı etkisi yaklaşık 6 ay sonra ortaya çıkmaktadır. İlk altı ay içerisinde de harcamaların nakit para yerine kredi kartı ile yapılması enflasyonu düşürücü bir etki yaratmaktadır.

d) Kayıtdışı ile Mücadele

- Kredi kartı harcamalarındaki %1'lik artış vergi gelirlerini % 0,85 artırıyor. Benzer şekilde 1.000 TL'lik nakit kullanımı yerine 1.000 TL'lik kredi kartı kullanımı vergi gelirlerini 20 TL artırıyor.

e) Kriz Döneminde Kredi Kartı Kullanımının Etkileri

- Tüketim harcamalarının ertelenmesini önleyerek krizin daha da derinleşmesini engellemiştir.
- Kredi kartı kullanımı, kriz döneminde yurtiçi nihai talep düşüşünü ortalama %20 oranında engellemiştir.
- Hane halkı gelirlerindeki düşüşe rağmen, tüketim talebini desteklemiştir.

- Kriz döneminde etkin çalışan tek kredi kanalı, kredi kartı olmuştur.
- Finansal hızlandıran etkisini yavaşlatmıştır.
- Kredi kartı kabul eden firmaların talep daralması daha düşük olmuştur.

VI. SONUÇ

Vergi Konseyi tarafından üzerinde çalışılan “**Kayıtlı Ekonomiye Geliştirme Strateji Belgesi**” çerçevesinde, Çalışma Grubu tarafından hazırlanmış olan bu raporda, özellikle kartlı ödeme sistemlerinin teşvik edilmesi ile ilgili olarak ülkemizdeki konuya ilişkin mevcut durum irdelenmiş, bazı ülke uygulamalarına yer verilmiş ve ülkemize yönelik kapsamlı ve somut öneriler getirilmiştir. Başlangıç aşaması olarak değerlendirilen ve bağımsız birer uygulamadan ziyade yürütülecek bir politikanın bileşenleri olarak nitelendirilen öneriler çerçevesinde ulaşılan sonuçlar aşağıdaki gibidir:

- Kartlı ödeme sistemlerinin kullanımının teşvik edilmesi, kayıtlı ekonominin geliştirilmesi amacı ile üzerinde önemle durulması gereken bir konudur.
- Diğer ülke uygulamaları açısından da bakıldığında;
 - Kart kullanılarak yapılan alışverişlerde düşük oranlı KDV uygulaması,
 - Kart harcamaları üzerinden iade veya prim uygulaması,
 - Üye işyerlerine yönelik olarak kartlı satışlar dolayısı ile avantajlar sağlanması,
 - Küçük ölçekli işletmelerde yazarkasa yerine POS kullanımı imkanlarının sağlanması,

seçenekleri, kart kullanımının teşvik edilmesi amacı ile kullanılabilecek **tedbirlerden bazılarıdır.**

- Kamu gelirlerinin tahsilatı sırasında kartlı ödeme sistemlerinden yararlanma, hem vergi tahsilatında etkinlik ve verimlilik artışına yol açacak hem de kayıtlı ekonominin gelişimine katkı sağlayacaktır.
- Kurumsal kredi kartı kullanımının yaygınlaşması, üzerinde önemle durulması gereken bir husustur. Bu nedenle bazı kurumsal harcamaların (kırtasiye, temsil, ağırlama, personele ait konaklama, ulaşım vb.) mutlaka kurumsal kredi kartı ile yapılması sağlanmalıdır.
- Kayıt dışılığın yaygın olduğu sektörlerden bir tanesi olan toplu taşıma sektörüne yönelik olarak, kartlı ödeme sistemleri imkanlarından yararlanarak (temassız ve ön ödemeli kartlar) ülke genelinde mümkün olduğunca standartlaştırmak suretiyle, vergileme rejimini içerecek şekilde tasarlanmış bir yapı kurulmalıdır.

İfade edilen açıklamalara ilaveten raporun önceki bölümlerinde, önemli gelişmelerin yaşandığı yeni teknolojiler ve mobil ödeme/mobil cüzdan konuları da ayrı bir başlık halinde irdelenmiş ve bazı açıklamalara yer verilmiştir. Bu çerçevede özellikle göz önünde tutulması gereken unsurlar aşağıdaki gibidir:

- Mobil finansal hizmetler başlığı altında ifade edilen fatura/kontör ile mobil ödeme ve mobil cüzdan (NFC) uygulamaları yakın bir gelecekte yaygınlaşacaktır.
- Özellikle düşük tutarlar için kullanılabilecek olan temassız kart teknolojisi ülkemizde de hızla kullanılmaya başlanmıştır ve yaygınlaşmaya devam etmektedir.
- NFC, yeni bir iletişim teknolojisi olarak nitelendirilmekle birlikte, fatura/kontör ile mobil ödeme kavramı yeni bir ödeme sistemi tanımını getirmektedir.
- Fatura/kontör ile mobil ödeme konusunda ülkemizde faaliyet gösteren tüm GSM operatörlerinin içinde olacağı bir ödeme sistemi tanımının yapılması ve gerekli yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

- GSM operatörlerinin aracılık edeceği mobil ödeme kurgularında Özel İletişim Vergisi, Hazine Katkı Payı ve Telekomünikasyon Kurulu Payı gibi yükümlülüklerin gözden geçirilmesi gerekmektedir.
- Mobil ödeme kurguları ile çelişen ve gereksiz maliyetlere sebep olan kağıt belge yerine elektronik fatura uygulamasının da yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Çalışma Grubu tarafından hazırlanan bu raporda son olarak çözüm önerisinde bulunulan konu ise gayrimenkul alım satımına yöneliktir. Özellikle tapu işlemlerinde gerçek değer her zaman doğru bildirilmemesi ve de işlem yapılırken yüksek tutarlarda nakit taşınması sırasında ortaya çıkan riskleri ortadan kaldıracak çözüm önerisinde;

- Belirli nitelikleri haiz gayrimenkullerin değerlendirme işlemlerinin gayrimenkul değerlendirme şirketleri tarafından yapılması zorunluluğu getirilmesi ve
- Tapu işlemlerinde alım satım bedelinin bankacılık sistemi aracılığı ile aktarılması ve nakit alışverişinin ortadan kaldırılması

gerekliliği ifade edilmektedir.

Raporun önceki bölümlerinde yer alan ve kayıtlı ekonomiyi geliştirme stratejisi içerisinde yer alması muhtemel uygulamaların, genel stratejiden veya birbirinden bağımsız düşünülmesi ve uygulanması elbette ki mümkün değildir. Mümkün olmayan bir diğer husus da, çözüm önerilerinin burada yer alan başlıklarla sınırlandırılmasıdır.

Teknik bir uygulama bütününden ziyade sosyal ve kültürel faktörlerin etkili olduğu kayıtlı ekonomiyi geliştirme sürecinde, kişilere ait davranış saiklerinin ciddi bir şekilde irdelenmesi gereği vardır. Buradan elde edilecek sonuçlar, kayıtlı ekonomiyi geliştirme stratejisi içerisinde kullanılması düşünülen uygulama bileşenlerini şekillendireceği gibi, muhtemel öngörülmemiş bazı yeni uygulamaların ortaya çıkmasına da neden olacaktır.

VERGİ KONSEYİ
KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNE GEÇİŞ ÇALIŞMA GRUBU
OLARAK KATKIDA BULUNANLAR

1.	Mustafa UYSAL	Vergi Konseyi Başkanı
2.	Serdar KOYUTÜRK	Vergi Konseyi Genel Sekreteri
3.	Prof. Dr. Güneri AKALIN	Vergi Konseyi Üyesi
4.	Mehmet Nuri GÖRENOĞLU	Vergi Konseyi Üyesi
5.	Devrim HASANEFENDİOĞLU	Vergi Konseyi/Baş Hesap Uzmanı
6.	Arif YILDIRIM	GİB Grup Başkanı
7.	Onur ELELE	Vergi Konseyi
8.	Mefkûre Seda ÇALIŞKAN	Vergi Konseyi
9.	Başak MERT IŞIK	Vergi Konseyi
10.	Buket HİMMETOĞLU	Türkiye Bankalar Birliği
11.	Cem Gürkan ALPAY	Türkiye Bankalar Birliği
12.	Burçak TULAY	Türkiye Bankalar Birliği
13.	Pelin ATAMAN ERDÖNMEZ	Türkiye Bankalar Birliği
14.	Emre Alpan İNAN	Türkiye Bankalar Birliği
15.	Doğan BAYAT	Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü
16.	Murat OKUMUŞ	Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü
17.	Selim GÜSAR	Bankalararası Kart Merkezi
18.	Arzu KUTLU	Bankalararası Kart Merkezi
19.	Özlem İMECE	Mastercard
20.	Mete GÜNEY	Mastercard
21.	Yasemin BEDİR	Mastercard
22.	Kemal UYAN	Mastercard
23.	Berna ÜLMAN	Visa Europe
24.	Nur ÖZTİN KURAK	Visa Europe
25.	Osman İNEGÖL	Visa Europe
26.	Merve TEZEL	Visa Europe
27.	İdil DORSAN	Visa Europe
28.	Tan ERTEN	Visa Europe
29.	Cahit DÜZEL	Visa Europe
30.	Murat GÜZEL	Smartsoft
31.	Didem KAYALIDEREDEN	Yapı Kredi Bankası
32.	Altan TAŞKIRAN	Garanti Bankası
33.	Ayşe ORBAY KAYA	Garanti Bankası
34.	Yalın ÖZCAN	Garanti Bankası
35.	Gerçek ÖNAL	Garanti Bankası
36.	Uğur ÇELEBİOĞLU	Türkiye İş Bankası A.Ş.
37.	Burçin AÇAN	Turkcell
38.	Ergi ŞENER	Turkcell
39.	İbrahim DURAK	Cordis Network

Kaynakça

- **Elektronik Ödemeler, Finansal Piyasalar ve Büyüme**, Sumru G. Altuğ & Kemal Saatçioğlu, BKM.
- **Kartlı Ödeme Sistemleri Ekonomik Katkıları Raporu ve 2008 Krizinde Kartlı Ödeme Sistemlerinin Olumlu Etkileri**, Prof. Dr. Şükrü KIZILOĞLU, Prof. Dr. Cem KILIÇ, Doç. Dr. İbrahim TOKATLIOĞLU, 2010, Gazi Üniversitesi Maliye-Vergi Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi.
- **Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi-Analiz: Kayıt Dışı Ekonominin Boyutu, Nedenleri ve Sonuçları**, 2008, Gelir İdaresi Başkanlığı.
- **Kredi Kartı Endüstrisinin Kore Ekonomisi Üzerindeki Etkileri**, 2006, Visa
- **Ödeme Sistemlerindeki Gelişmeler ve Ödeme Sistemlerinin Finansal Sistem İstikrarı Üzerindeki Etkileri**, KIRDABAN, M. İbrahim, TCMB Uzmanlık Tezi.
- **Sürdürülebilir Büyüme İçin Birlikte Çalışmak**, VISA, 2006.
- **Türkiye’de Kartlı Ödeme Sistemleri ve Rekabet Hukuku**, AKKAYA KARAYOL, Hatice, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi.
- **Verimli Döngü: Elektronik Ödemeler ve Ekonomik Büyüme**, 2003, Visa & Global Insight.

Web Siteleri:

Gelir İdaresi Başkanlığı <http://www.gib.gov.tr>

TC Merkez Bankası <http://www.tcmb.gov.tr>

Türkiye Bankalar Birliği <http://www.tbb.org.tr>

Bankalararası Kart Merkezi <http://www.bkm.com.tr>

